

Metsän sisälle! Monitaiteellisen oppimateriaalipaketin hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa

Heidi Moisio

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Metsän sisälle! Monitaiteellisen oppimateriaalipaketin
hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa**

Heidi Moisio
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Tammikuu 2022

Heidi Moisio

**Metsän sisälle! Monitaiteellisen oppimateriaalipaketin hyödyntäminen
varhaiskasvatuksessa**

Vuosi

2022

Sivumäärä 83

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää monitaiteellisen 4-5-vuotiaiden lasten musiikin oppimista ja kokonaisvaltaista kehitystä tukevan oppimateriaalipaketin soveltuvuutta varhaiskasvatuksen käytössä varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden valossa. Tavoitteena oli myös tutkia, miten oppimateriaalipaketti sopi käytettäväksi 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Oppimateriaalipaketti oli osa kirjoittajan aikaisempien musiikkipedagogiopintojen opinnäytetyötä ja oli hänen itsensä tekemä.

Teoreettisena viitekehysenä opinnäytetyössä käytettiin varhaiskasvatuslakia ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Varhaiskasvatuslaista tietoperustaksi valikoitui varhaiskasvatuksen tavoitteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista käsiteltiin valikoituja laaja-alaisen osaamisen osa-alueita sekä oppimisen alueita. Työssä avattiin myös varhaiskasvatuksen, musiikkikasvatuksen ja taideintegraation käsitteitä sekä perehdyttiin 4-5-vuotiaiden lasten kehitykseen.

Opinnäytetyö tehtiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimuskysymyksiin etsittiin vastauksia analysoimalla varhaiskasvatuslakia ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä haastatteleamalla varhaiskasvatuksen opettajaa. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla sekä taulukoimalla että kuvailemalla sitä sanallisesti.

Tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa, että oppimateriaalipaketti soveltuu käytettäväksi varhaiskasvatuksessa sekä varhaiskasvatuslain tavoitteiden että varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen ja oppimisen alueiden lähtökohdista. Oppimateriaalipaketin harjoitukset sopivat hyvin 4-5-vuotiaiden lasten kokonaisvaltaisen kehityksen tukemiseen ja näin ollen soveltuvat käytettäväksi sen ikäisten lasten ryhmässä varhaiskasvatuksessa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, musiikkikasvatus, taideintegraatio, varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Heidi Moisio

To the forest! Utilization of multiartistic learning material in early childhood education and care

Year	2022	Pages	83
------	------	-------	----

The purpose of this Bachelor's thesis was to find out how to adapt multiartistic learning material that supports the learning of music and comprehensive development of 4-5-year-old children to early childhood education and care (ECEC) from the perspective of the Act on Early Childhood Education and Care and the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care. The aim was also to examine how suitable the learning material was to use in the group of 4-5-year-old children in ECEC. The learning material was a part of the author's previous music pedagogy studies' Bachelor's thesis and was made by herself.

The theoretical frame of reference in this thesis were the Act on Early Childhood Education and Care and the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care. The aims of ECEC were chosen as the theoretical basis from the Act on Early Childhood Education and Care. Selected transversal competence areas and learning areas from the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care were covered in this thesis. The concepts of early childhood education, music education, arts integration and development of children aged 4-5 were also introduced.

Qualitative method was applied in this thesis. Answers to the research questions were sought by analysing the Act on Early Childhood Education and Care and the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care, and by interviewing a teacher in ECEC. The material was analysed using content analysis, both tabulated and verbally described.

The findings indicate that the learning material is suitable for use in ECEC based on the aims of the Act on Early Childhood Education and Care and selected transversal competence areas and learning areas from the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care. It was found that the exercises of the learning material are suitable to support the comprehensive development of 4-5-year-old children and are therefore appropriate to use in ECEC.

Keywords: early childhood education and care, arts integration, learning material, the Act of Early Childhood Education and Care, the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön lähtökohdat.....	7
3	Varhaiskasvatus.....	8
4	Varhaiskasvatuksen lait ja määräykset.....	9
4.1	Varhaiskasvatuslaki.....	9
4.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	10
4.2.1	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.....	11
4.2.2	Oppimisen alueet.....	13
5	Taidetta ja tietoa.....	14
5.1	Musiikkikasvatus.....	15
5.2	Taideintegraatio.....	15
5.3	Lapsen kehitys 4-5-vuotiaana.....	16
6	Oppimateriaalipaketin esittely.....	17
7	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	18
8	Tutkimusmenetelmät ja aineiston keruu.....	18
8.1	Dokumentit.....	19
8.2	Teemahaastattelu.....	19
8.3	Aineiston analysointi.....	20
9	Tutkimuksen tulokset.....	20
9.1	Oppimateriaalipaketti ja varhaiskasvatuslaki.....	21
9.2	Oppimateriaalipaketti ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	24
9.3	Varhaiskasvatuksen opettajan haastattelu.....	26
10	Pohdinta.....	31
10.1	Luotettavuus ja eettisyys.....	33
10.2	Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	34
	Lähteet.....	36
	Kuviot.....	38
	Taulukot.....	38
	Liitteet.....	39

1 Johdanto

Myö se ollaan tämän kylän pienintä väkkee, meitä pittää olla paljon, jotta meidät näkkee. (Hirvonen 2004, 39.)

Näin on sanoittanut Marja-Riitta Hirvonen (Kaasinen 2004, 39) kappaleen Pikkuväen katrilli. Pikkuväkeä, eli tässä kontekstissa lapsia, on tällä maapallollamme ollut aina. Heitä syntyy lisää lähes joka hetki, jonkun viisaan sanoin ”lapset ei maapallolta lopu”. Toinen asia, joka maapallomme kaikissa kolkissa on sykkinyt jo vuosituhansia, on musiikki. Anne Lindeberg-Piironen ja Inkeri Ruokonen (2017, 22-23) ovat kirjoittaneet, että musiikki ja sen eri elementit ovat jossain muodossa kuuluneet ihmisen elämään ja kulttuuriin aikojen alusta lähtien, musiikkia on kaikkialla maailmassa. Musiikki on luultavasti ollut aluksi vain yksi toiminnan muoto, joka on kuulunut luonnollisesti elämään. Musiikin sisällön ja merkityksen on kulttuurisesti määritellyt sivistyksen kehittyessä ihminen itse. Musiikilliset toimintatavat opittiin aikojen kuluessa käytännön kautta, ja ne siirtyivät eteenpäin seuraaville sukupolville perinnettietona. Musiikin kieli on yleismaailmallista, ja sen vaikutuksen voi nähdä ”kaikissa yhteiskunnissa ja yhteisöissä” (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 22-23).

Suuri osa suomalaisista lapsista kuuluu jollain tavalla varhaiskasvatuksen piiriin. Lapsia on niin kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa, perhepäivähoitajilla kuin kerhoissa. Yhtä kaikki, kaikkia varhaiskasvatuksen toimijoita velvoittaa varhaiskasvatustilaki ja siihen olennaisena asiakirjana liittyvä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joka on lakiin perustuva määräys. Varhaiskasvatusta toteutetaan niin julkisella kuin yksityisellä varhaiskasvatussektorilla tämän määräyksen mukaisesti. (Opetushallitus 2018, 7-8.)

Olen ollut itse kiinnostunut musiikista ja taiteesta jo lapsesta asti. Musiikista tuli myös ammattini, kun valmistuin musiikkipedagogiksi Jyväskylän ammattikorkeakoulusta vuonna 2008. Suuntauduin varhaisiän musiikkikasvatukseen, ja olen valmistumisestani lähtien opettanut pääasiassa alle kouluikäisiä lapsia sekä varhaisiän musiikinopettajana että musiikkipainotteisten avoimen varhaiskasvatuksen kerhojen ohjaajana.

Meneillään olevissa sosionomiopinnoissani suuntaudun myös varhaiskasvatukseen, ja toivon mukaan tulevaisuudessa saan toimia varhaiskasvatuksen opettajana. Musiikkitaustaani aion tuoda esiin myös tulevassa työssäni, musiikki antaa niin monipuolisia mahdollisuuksia toimia lasten kanssa.

Tein musiikkipedagogiopintojeni opinnäytetyönä monitaiteellisen oppimateriaalipaketin, jonka harjoitukset oli suunnattu tukemaan 4-5-vuotiaiden lasten kokonaisvaltaista kehitystä. Edellinen opinnäytetyöni toimii olennaisena osana tätä opinnäytetyötä ja tutkimusta.

Tarkastelen tässä opinnäytetyössä valmistamani oppimateriaalipaketin soveltuvuutta varhaiskasvatukseen käyttöön. Tutkimukseni ohjenuorina toimivat varhaiskasvatustilanne ja siihen liittyvä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyöni musiikkipedagogiopintoissani oli nimeltään ”Metsän sisällä - Monitaiteellinen 4-5-vuotiaan lapsen musiikin oppimista ja kokonaisvaltaista kehitystä tukeva oppimateriaalipaketti”. Opinnäytetyöhöni kuului materiaalipaketti (liite 1) sekä teoriaosuus. Materiaalipaketissa on viisi vuoden kiertoa liittyvää teemaa, jossa kussakin on tiettyyn musiikilliseen tavoitteeseen pohjautuvia erilaisia kuvataide-, draama- ja sanallisia harjoituksia. Esittelen oppimateriaalipakettia tarkemmin luvussa 6.

Olen edelleen, yli vuosikymmenen musiikkipedagogiksi valmistumiseni jälkeen kiinnostunut yhdistämään musiikinopetukseen elementtejä muista taiteista. Monitaiteellisuutta ja taiteidenvälisyyttä korostetaan myös vuonna 2017 uudistetussa Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelmassa (2017, 42-43). Varsinkin varhaisiän musiikkikasvatukseen kohdalla opetussuunnitelmassa kannustetaan vahvistamaan kokemuksia ja elämyksiä muiden taiteenlajien tarjoamilla mahdollisuuksilla (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 41). Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan ilmaisun eri muotoja varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus 2018, 42-44).

Suunnitellessani opinnäytetyötä sosionomitutkintoani varten, oli vanha opinnäytetyöni mielessäni. Pohdintojen jälkeen päätin hyödyntää vanhaa opinnäytetyötäni tässä uudessa opinnäytetyössäni. Koska edellinen opinnäytetyöni oli myös varhaiskasvatuksesta alalta, oli luonnollista lähteä työstämään sitä eteenpäin. Vanhaan opinnäytetyöhöni valmistama oppimateriaalipaketti on tehty suoraan käytettäväksi lasten kanssa, ja siksi halusinkin tarkastella, soveltuisiko se sellaisenaan käytettäväksi varhaiskasvatuksessa.

Teen opinnäytetyöni pääasiassa itseäni varten, mutta oppimateriaalipaketti on myös muiden hyödynnettävissä. Tuloksista riippuen oppimateriaalipaketti on joko valmis käytettäväksi sellaisenaan tai muokattuna. Tämä opinnäytetyö keskittyy kuitenkin itse oppimateriaalipaketin tutkimiseen, ei niinkään käytännön kokeiluihin tai valmiin oppimateriaalin muuttamiseen.

Olen harrastanut musiikkia lähes koko ikäni. Tämän vuoksi omaan kasvatustalustani liittyy hyvin vahvasti musiikki, itseilmaisu sekä musiikin ja muiden taidelajien integroiminen yhteen. Haluan käyttää tulevana varhaiskasvatukseen opettajana musiikkia työvälineenä myös omassa työssäni. Tärkeänä ohjenuorana työssäni tulen käyttämään myös varhaiskasvatustilanne

perustuvia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, ja haluan tällä opinnäytetyöllä varmistaa, kykenenkö toimimaan niiden mukaisesti käyttäessäni valmistamaani oppimateriaalipakettia.

Oppimateriaalipaketin harjoitukset on tehty teorian pohjalta 4-5-vuotiaille lapsille tukemaan heidän musiikillista sekä kokonaisvaltaista kehitystä. Kokonaisvaltaisella kehityksellä tarkoitetaan tässä kontekstissa motorista, kognitiivista ja sosiaalista kehitystä. En ole kokeillut oppimateriaalipaketin harjoituksia käytännössä kovinkaan paljon, eikä edellistä opinnäytetyötäni tehdessä minulla ollut vielä kovinkaan paljon kokemusta 4-5-vuotiaiden lasten kanssa työskentelystä. Tämän vuoksi haluan tässä opinnäytetyössäni tarkastella oppimateriaalin soveltuvuutta nimenomaan tämän ikäluokan kanssa. Koska en aio ryhtyä kokeilemaan tämän opinnäytetyön tiimoilta materiaalin toimivuutta, tarkastelen soveltuvuutta haastattelemalla varhaiskasvatuksen opettajaa, joka on työskennellyt 4-5-vuotiaiden lasten kanssa useamman vuoden ajan.

Varhaiskasvatuslain (540/2018) yhtenä tavoitteena on ”toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset”. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on teettänyt tutkimuksen (Repo ym. 2019, 15; 91; 95), jossa selvitettiin päiväkotien ja perhepäivähoidon henkilöstön varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja sen tavoitteisiin pohjautuvaa pedagogista toimintaa vuosina 2018-2019. Tutkimuksen tuloksista selvisi, että esimerkiksi musiikillista toimintaa on päiväkodeissa viikoittain vastaajista vain 61 prosentin mukaan. Tutkimuksen vastaajista 10 prosenttia arvioi, että musiikkikasvatusta käytettiin varhaiskasvatuksessa vain kuukausittain tai jopa harvemmin. Ideaalitulanteessa kaikki suomalaiset varhaiskasvatusikäiset lapset saisivat tasa-arvoista ja tasalaatuista varhaiskasvatusta riippumatta asuinpaikkakunnastaan tai varhaiskasvattajistaan. Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan asian kuuluisikin olla näin, mutta Karvin tutkimuksenkin mukaan esimerkiksi musiikkikasvatusta ei varhaiskasvatuksessa toteuteta kaikkialla yhtäläisesti. Karvin tutkimuksen (Repo ym. 2019, 95) mukaan yhdeksi syyksi taiteellisen toiminnan toteutumattomuudelle mainittiin muun muassa materiaalien puute. Oppimateriaalipakettini vastaisi ainakin tähän haasteeseen, helposti saatavilla oleva materiaali mahdollisesti voisi edesauttaa itse toiminnankin toteutumista.

3 Varhaiskasvatus

Sami Mahkonen (2016, 15-16) esittelee teoksessaan näkemyksiä, mitä kaikkea varhaiskasvatuksella tarkoitetaan. Se voi olla sekä vanhempiensa antamaa hoivaa ja kasvatusta lapselleen, ”ammattihenkilöiden toteuttamaa kasvatusta ja opettamista”, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa opetettavaa oppiainetta että kasvatustieteen osa-alueita, joka perustuu kasvatustieteelliseen teorianmuodostukseen. Tässä opinnäytetyössä

varhaiskasvatuksesta puhuttaessa tarkoitetaan nimenomaan kasvatusta ja opettamista, joita varhaiskasvatukseen suuntautuneet ammattihenkilöt toteuttavat esimerkiksi päiväkodeissa.

Varhaiskasvatuslain 1 luvun 2 §:än (540/2018) on kirjattu varhaiskasvatuksen määritelmä. Sen mukaan ”varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.” Varhaiskasvatus on yhteiskunnallista palvelua, ja myös tärkeä vaihe lapsen kasvamisen ja oppimisen polulla. Oppimista tapahtuu ihmisen elämänkaaren alusta loppuun asti, ja varhaiskasvatus on osa tätä eläinikäistä oppimista. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotona tehtävää kasvatusta, ja vastaa osaltaan lapsen hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatus koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Sen tavoitteena on lasten hyvinvointi, kehityksen tukeminen ja oppiminen. Varhaiskasvatus antaa lapselle tietoa ja taitoa osallisuudesta ja aktiivisesta toimijuudesta yhteiskunnassa. Sen tehtävänä on myös lasten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Varhaiskasvatus mahdollistaa lapsen huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun. (Opetushallitus 2018, 7; Eerola-Pennanen, Vuorisalo & Raittila 2017, 21.)

4 Varhaiskasvatuksen lait ja määräykset

Tämän opinnäytetyön tutkittavina ilmiöinä ovat varhaiskasvatuslaki sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Tarkoitus ei ole käsitellä koko varhaiskasvatuslakia, vaan paneutua varhaiskasvatuslaissa esitettyihin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin, joiden valossa tutkitaan oppimateriaalipaketin soveltuvuutta varhaiskasvatuksen käyttöön.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista käsitellään varhaiskasvatuksen tehtäviä ja yleisiä tavoitteita ja varsinkin laaja-alaisen osaamisen osa-alueita. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen -osion oppimisen alueet ovat myös tärkeä osa tutkimusta.

4.1 Varhaiskasvatuslaki

Varhaiskasvatuslaki (540/2018) on Opetus- ja kulttuuriministeriön laatima laki, jossa ”säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta” (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020). Lakia soveltavat kaikki kunnat, kuntayhtymät ja yksityiset palveluntuottajat, jotka järjestävät tai tuottavat päiväkotitoimintaa ja perhepäivähoitoa. Myös avoin varhaiskasvatustoiminta, sen järjestäminen ja tuottaminen perustuu soveltuvin osin varhaiskasvatuslakiin. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Ensimmäinen laki lasten päivähoidosta tuli voimaan vuonna 1973. Lakia on uudistettu sen jälkeen useamman kerran, ja viimeisin uudistus tuli voimaan syyskuussa 2018. Alkuperäisestä, vuonna 1973 säädetystä laista ei enää nykypäivänä ole yksikään pykälä voimassa. Mahkosen (2016, 37) mukaan lakia on uudistettu vastaamaan ”tämän päivän yhteiskunnan vaatimuksia.” Pääasiassa laissa on ajanmukaistettu tavoitteita. (Mahkonen 2016, 36-38; Mahkonen 2018, 18.)

Varhaiskasvatustalain (540/2018) 1 luvun 3 §:än on kirjattu varhaiskasvatuksen tavoitteet, joita on laissa kaiken kaikkiaan kymmenen. Pääsisällöltään tavoitteet ovat seuraavanlaiset:

- 1) lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- 2) oppimisen edellytysten tukeminen, elinikäisen oppimisen edistäminen ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttaminen
- 3) leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvan monipuolisen pedagogisen toiminnan toteuttaminen ja myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen
- 4) kehittävä, oppimista edistävän ja turvallisen varhaiskasvatusympäristön varmistaminen
- 5) lasta kunnioittavan toimintatavan ja lasten ja varhaiskasvatushenkilökunnan välisten vuorovaikutussuhteiden turvaaminen
- 6) yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen, yleisen kulttuuriperinnön ja kunkin lapsen kielellisen, kulttuurisen, uskonnollisen ja katsomuksellisen taustan kunnioittaminen
- 7) yksilöllisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tarkoituksenmukaisen tuen järjestäminen
- 8) yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, vertaisryhmässä toimimisen edistäminen, toisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaaminen
- 9) osallistumiseen mahdollistaminen ja itseään koskeviin asioihin vaikuttaminen
- 10) lapsen ja hänen vanhempansa/huoltajansa kanssa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi toimiminen ja vanhemman/huoltajan kasvatustyön tukeminen.

4.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustalain perustuva valtakunnallinen määräys, jonka Opetushallitus on antanut. Paikallinen varhaiskasvatus kunnissa, kuntayhtymissä ja yksityisillä palveluntuottajilla toteutetaan määräyksen mukaisesti, ja sen mukaan laaditaan myös paikalliset sekä lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. (Opetushallitus 2018, 7-8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti. Perustekstillä on suora yhteys lainsäädännölliseen perustaan. Asiakirja sisältää määräykset sekä avaavaa tekstiä kokonaisuuden ymmärtämiseksi. (Opetushallitus 2018, 8.)

Perusteissa esitellään varhaiskasvatuksen tehtävä sekä yleiset tavoitteet. Asiakirja sisältää tietoa varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavista velvoitteista sekä varhaiskasvatuksen erilaisista toimintamuodoista. Varhaiskasvatuksen arvoperusta sekä oppimiskäsitys esitellään asiakirjassa perusteellisesti. (Opetushallitus 2018, 14-22.)

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta perustuu kokonaisvaltaisuuteen. Sen tavoitteena on oppiva ja hyvinvoiva lapsi (kuvio 1). Tavoitteeseen päästään huolehtimalla niin lapsen mielenkiinnon kohteiden ja tarpeiden kuin asiakirjassa esiteltyjen erilaisten oppimisen alueiden toteutumisesta. Tavoitteeseen pääsemiseen ja kokonaisuuteen vaikuttavat myös laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, jotka esitellään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuuteen vaikuttavat myös varhaiskasvatuksen arvoperusta sekä oppimiskäsitys. Kaikkien näiden huomioon ottaminen edesauttaa lapsen oppimista ja hyvinvointia. (Opetushallitus 2018, 36.)

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus 2018, 36)

4.2.1 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2018, 23-24) mukaan laaja-alainen osaaminen syntyy kokonaisuudesta, jonka muodostavat tiedot, taidot, arvot, asenteet ja

tahto. Laaja-alaista osaamista tarvitaan yhteiskunnassa toimimiseen ja sen kehittyminen jatkuu koko elämän ajan. Lasten laaja-alainen osaaminen vahvistuu laadukkaalla pedagogisella toiminnalla.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus 2018, 24) kirjatut toisiinsa liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- 1) ajattelu ja oppiminen
- 2) kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- 3) itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- 4) monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- 5) osallistuminen ja vaikuttaminen.

Ajattelun ja oppimisen osa-alueessa (Opetushallitus 2018, 24-25) kerrotaan, että varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten luontaista taitoa ihmetellä ja oivaltaa. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan ja tutkimaan, kuvaamaan ympäristöä ja sen ilmiöitä sekä kyselemään ja kyseenalaistamaan. Onnistumisista iloitaan, ja epäonnistumisiin keksitään ratkaisuja yhdessä. Monipuoliset ja merkitykselliset kokemukset kehittävät lasten ajattelua ja oppimista.

Kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun osa-alue (Opetushallitus 2018, 25) keskittyy vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisen osaamisen tukemiseen. Lasten omien kulttuuri-identiteettien rakentumista tuetaan muun muassa erilaisin leikein, juhlin ja arjen ruokailutilantein. Lasten tutustumista toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin rohkaistaan.

Itsestä huolehtimista ja arjen taitoja opetellaan esimerkiksi harjoittelemalla pukemista, ruokailutaitoja ja hygieniaosaamista. Lapsia tuetaan pitämään huolta niin omista tavaroistaan kuin lähiluonnosta. Lapsen tunnetaitoja vahvistetaan opettelemalla havaitsemaan ja nimeämään erilaisia tunteita. Lapsille kerrotaan kehon ja mielen hyvinvoinnista ja sen merkityksestä. (Opetushallitus 2018, 25-26.)

Ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen tarvitaan tieto- ja viestintäteknologista taitoa sekä monilukutaitoa. Rikas tekstiympäristö, lasten oma sekä lapsille suunnatut kulttuuripalvelut kehittävät lasten monilukutaitoa. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan lasten kanssa tieto- ja viestintäteknologiaan monipuolisesti käyttäen erilaisia välineitä ja sovelluksia sekä pelaten pelejä. Digitaalisuutta hyödynnetään niin asioiden tuottamisessa, kokemisessa ja tallentamisessa. (Opetushallitus 2018, 26.)

Yksi tärkeä lasten oikeus on saada osallistua itseään koskeviin päätöksiin ja tulla kuulluksi. Taito osallistua, vaikuttaa ja olla oma-aloitteinen ovat asioita, joita käsitellään lasten kanssa varhaiskasvatuksessa. Lapset toimivat yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa, ja heitä kannustetaan vuorovaikutukseen. Lapset saavat sosiaalisia taitoja ja itseluottamusta, kun he

osallistuvat ja vaikuttavat. Henkilöstöllä on tärkeä rooli huolehtia jokaisen lapsen mahdollisuudesta olla osallisena. (Opetushallitus 2018, 26-27.)

4.2.2 Oppimisen alueet

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeiset tavoitteet ja sisällöt käyvät ilmi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2018, 40) oppimisen alueista. Oppimisen alueita käytetään yhdistäen ja soveltaen niitä lasten tarpeiden mukaisesti. Oppimisen alueita ovat

- 1) kielten rikas maailma
- 2) ilmaisun monet muodot
- 3) minä ja meidän yhteisömme
- 4) tutkin ja toimin ympäristössäni
- 5) kasvan, liikun ja kehityn.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisiä taitoja ja valmiuksia sekä ”kielellisten identiteettien kehittymistä” (Opetushallitus 2018, 40). Näiden lisäksi lasten kielen ymmärtämisen taitoja sekä vuorovaikutustaitoja tuetaan kannustamalla lapsia keskustelemaan, sanallistamaan ja kommunikoidaan myös non-verbaalisesti. Puheen tuottamisen ja kielen käyttötaitoja ohjataan ja tuetaan erilaisissa arjen tilanteissa sekä tutustumalla monipuolisesti erilaisiin teksteihin. Kielellisen muistin ja sanavaraston laajeneminen tapahtuu esimerkiksi lorujen ja laululeikkien kautta. Rikas kielenkäyttö, lukeminen ja tarinoiden kertominen tukevat kielen monipuolista käyttämistä. Kielitietoisuus kehittyy havainnoimalla lähiympäristön eri kieliä sekä käyttämällä erilaisia tekstejä niin lasten itse tuottamina kuin erilaisissa visuaalisissa, auditiivisissa ja audiovisuaalisissa muodoissa. (Opetushallitus 2018, 40-42.)

Lasten musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymisen tukeminen tavoitteellisesti kuuluu varhaiskasvatuksen tehtäviin. Lapsia tutustutetaan erilaisiin taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön, jotta he saavat kokemuksia liittyen taiteeseen ja kulttuuriin. Näin he ”oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa” (Opetushallitus 2018, 43). Taiteellisen ilmaisun kautta lapset saavat mahdollisuuden tutkia, tulkita ja luoda merkityksiä ympäröivästä maailmasta monipuolisesti erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä, materiaaleja ja välineitä hyödyntäen. On tärkeää tukea jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua ja antaa aikaa lasten luoville prosesseille. (Opetushallitus 2018, 43.)

Varhaiskasvatuksessa tutustutaan monimuotoisuuden käsitteeseen ja tuetaan lasten valmiuksia ymmärtää sitä. Lasten kanssa harjoitellaan eettisen ajattelun taitoja käsittelemällä erilaisia eettisiä kysymyksiä, jotka askarruttavat lapsia. Katsomuskasvatuksessa tutustutaan ryhmän lasten uskontoihin ja katsomuksiin kunnioittavalla ja ymmärtävällä

otteella. Lasten kanssa tutustutaan eri uskontojen tapoihin, perinteisiin ja juhlapyyhiin, niitä ihmetellään yhdessä. Katsomuskasvatuksessa kunnioitetaan jokaisen lapsen perheen taustaa ja arvoja. Historiallisia sekä tulevaisuuteen liittyviä asioita tarkastellaan pohtimalla lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Käsiteltävinä asioina voivat olla muun muassa lapsen oma ja hänen perheensä henkilöhistoria, ihmisten moninaisuus niin sukupuolen kuin perheiden suhteen sekä tulevaisuuden haaveammatit. Mediakasvatusta on esimerkiksi tutustua erilaisiin medioihin lasten kanssa ja tuottaa mediaa myös itse. Lapsia ohjataan vastuulliseen ja kriittiseen mediankäyttöön. (Opetushallitus 2018, 44-46.)

Ympäristön havainnoimisen, jäsentämisen ja ymmärtämisen valmiuksien kehittymistä tuetaan varhaiskasvatuksessa. Näitä taitoja harjoitellaan muun muassa tutustumalla matemaattiseen ajatteluun. Leikinomaisen toiminnan avulla lapset saavat tutustua matemaattisiin käsitteisiin ja esimerkiksi laskea, vertailla, luokitella ja tehdä pieniä ongelmanratkaisutehtäviä. Lukusanoja harjoitellaan monipuolisesti erilaisten leikkien, lorujen ja välineiden avulla. Matemaattiseen ajatteluun liittyy myös tutustuminen aikakäsitteisiin. Ympäristökasvatuksessa harjoitellaan ympäristössä toimimista sekä sen huomioimista ja kunnioittamista. Luonnossa liikutaan ja retkeillään ja tehdään havaintoja eri vuodenaikoina. Lasten kanssa tutustutaan kestävään elämäntapaan keskustelemalla muun muassa vastuullisuudesta, kierrättämisestä ja omien tekojen vaikutuksista. Teknologiaskasvatusta tutustuttaa lapset erilaisiin tietoteknologiaan liittyviin laitteisiin, niiden toimintaan ja turvalliseen käyttöön. Lapset saavat kokeilla ja tehdä havaintoja siitä, kuinka teknologia on helpottamassa elämäämme ja arkeamme. (Opetushallitus 2018, 46-47.)

Lapset kasvavat, liikkuvat ja kehittyvät kaiken aikaa, ja näihin teemoihin ja niiden tavoitteisiin tutustutaan varhaiskasvatuksessa. Lapsia kannustetaan liikkumaan ja leikkimään niin sisällä kuin ulkona eri vuodenaikoina ja huolehditaan, että lapset ovat päivittäin fyysisesti aktiivisia. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan motorisia taitoja monipuolisesti hyödyntämällä erilaisia välineitä, aisteja ja ryhmän muita lapsia. Ruokakasvatuksen kautta lapset tutustuvat ruuan, syömisen ja monipuolisten ruokatottumusten teemoihin. Yhdessä syöminen päivittäin antaa tilaa tutustua erilaisiin ruokiin ja opetella ruokatapoja. Terveysteen ja turvallisuuteen liittyviä asioita harjoitellaan päivittäisissä tilanteissa sekä leikkien avulla. (Opetushallitus 2018, 48.)

5 Taidetta ja tietoa

Tietoperustana tässä opinnäytetyössä käytetään musiikkikasvatusta, taideintegraatiota sekä 4-5-vuotiaiden lasten kehitystä. Musiikkikasvatusta ja taideintegraatiota käsitellään sekä yleisellä tasolla että niiden tavoitteita ja käyttöä varhaiskasvatuksessa.

Neljä- ja viisivuotiaiden lasten kehitystä käydään läpi kokonaisvaltaisesti. Tekstissä perehdytään lasten karkea- ja hienomotoriikan kehitykseen sekä sosiaalisen ja kognitiivisen kehityksen piirteisiin.

5.1 Musiikkikasvatus

Musiikkikasvatus on vuorovaikutuksellista musiikin maailmaan ja peruskäsitteisiin tutustumista laulaen, soittaen, kuunnellen ja liikkuen, leikin ja luovuuden kautta. Musiikkikasvatuksen kautta lasta rohkaistaan itseilmaisuun ja sen avulla lapsi saa musiikillisia elämyksiä sekä onnistumisen ja oppimisen kokemuksia. Se synnyttää ihmiselle elinikäisen suhteen musiikkiin. Musiikkikasvatuksen avulla voidaan tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua. Sen kautta voidaan tutustua erilaisiin musiikkikulttuureihin sekä pitää yllä suomalaista musiikkiperinnettä. (Ruokonen 2009, 22-29; Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 2001, 17.)

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena musiikillisen ilmaisun suhteen on ”tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin” (Opetushallitus 2018, 43). Musiikillisen toiminnan kautta tuetaan lapsen musiikillisen sekä äänen tempon, sointiväriin ja dynamiikan hahmottamisen valmiuksia. Musiikkiin tutustutaan käyttäen erilaisia työtapoja, joiden avulla lapset pääsevät kokemaan perussykettä, sanarytmiiä sekä keho-soittimilla soittamista. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan musiikin aikaansaamia ajatuksia ja tunnetiloja sanallisesti, kuvallisesti tai omalla kehollaan. Varhaiskasvatuksessa valmistellaan pienimuotoisia musiikillisia esityksiä ja esitetään niitä. Harjoitteluprosessin kautta lapset saavat kokemuksia yhteissoitosta. (Opetushallitus 2018, 43.)

5.2 Taideintegraatio

Taideintegraatio on taideaineiden yhdistämistä muuhun opetukseen tai arkipäivän tilanteisiin. Se voi olla myös opetuksen sisäistä integrointia taideaineissa. Taideaineiden yhdistämisessä oppiaineet tukevat toisiaan, ja tuloksena voi olla laajempi ja syvempi ymmärrys. Opetuksessa taideaineiden opetuksella on yhteinen tavoite, niitä käytetään monipuolisesti taidelajeja erittelemättä. Mansikkakorven (2009, 6-8) mukaan Puurula (1998) on todennut, että taideintegraatio voi olla lapsilähtöistä, tiedostamatonta tai pedagogisesti tiedostettua ja tavoitteellista. Lapsilähtöinen taideintegraatio on lähtöisin lapsen aloitteesta ja sitä tehdään hänen ehdoillaan. Tiedostamatonta taideintegraatio sen sijaan on hoiva- ja kasvatustilanteissa. Käytössä ovat myös käsitteet monitaiteellisuus ja poikkitaiteellisuus, jotka eroavat toisistaan lähinnä opettavien aineiden ja taidelajien erittelemisessä. Varsinaisessa integraatiossa taideaineet sekoittuvat vahvemmin. (Mansikkakorpi 2009, 6-8.)

Taideintegraatio varhaiskasvatuksessa on käytännössä eheyttävää, eli kokonaista ja ehyttä toimintaa. Varhaiskasvatuksessa eheyttävä pedagoginen toiminta tarkoittaa eri

oppimisalueiden aihepiirien yhdistämistä ja soveltamista lasten omien mielenkiinnonkohteiden ja osaamisen mukaan. Eheyttäminen edesauttaa oppijaa muodostamaan kokonaisvaltaisen käsityksen opittavasta asiasta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2018, 40) oppimisen alueissa kerrotaan eheytetyn pedagogisen toiminnan mahdollistavan ”asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen”. Ilmaisun monia muotoja, eli musiikillista, kuvallista, sanallista ja kehollista ilmaisua on taideintegraation turvin helppo ottaa mukaan varhaiskasvatuksen päivittäiseen toimintaan. Näin ollen taiteellinen ilmaisu ei jää vain irralliseksi osaksi, vaan on osana isompaa kokonaisuutta. (Ruokonen 2017, 314-315.)

5.3 Lapsen kehitys 4-5-vuotiaana

Lapsi harjoittaa luonnostaan motorisia perusvalmiuksiaan 4-5-vuotiaana. Tämän ikäisen lapsen tasapaino, lihaksisto, jalkavoimat ja raajojen hallinta alkavat olla jo niin hyviä, että lapsi pystyy esimerkiksi hyppelemään, potkimaan palloa ja juoksemaan vauhdikkaasti. Juostessaan hänen ei tarvitse enää hidastaa vauhtia esteitä väistellessään. Lapsi leikkii mielellään vauhdikkaita leikkejä, ja erilaiset joukkuepelit, kuten viestijuoksu, ovat hyviä lapsen motorisen kehityksen kannalta. Lapsi selviytyy hiljalleen entistä vaativammista ketteryyttä ja tasapainoa vaativista tempuista ja kehittyä koko ajan varmemmaksi ja taitavammaksi liikkujaksi. (Woolfson 2001, 44; 54-55.)

Hienomotoriikan osalta lapsi osaa jo pitää kynää kädessään ja hän harjoittelee oman nimensä kirjoittamista mallista. Muovailuvahaa muovatessaan lapsi osaa käyttää sormiaan, eikä enää muotoile vahamöykkyä pelkästään kämmenillään. Saksien käyttökin alkaa jo luonnistua, vaikka se on vielä tässä iässä hieman hankalaa. (Woolfson 2001, 72.)

Lapsi opettelee toimimaan ryhmässä ja ottamaan muut huomioon, hän opettelee mielellään erilaisia sosiaalisia sääntöpelejä ja -leikkejä. Häviäminen peleissä ja leikeissä saattaa olla lapselle tässä vaiheessa vielä vaikeaa, vihastuminen ja mököttäminen kuuluvat ikäkauteen. Lapsi on hyvin ahkera ja haluaa tietoisesti opetella ja harjoitella uusia taitoja. Myös lapsen moraalikäsitys alkaa kehittyä: hän kykenee erottamaan hyvän ja pahan, ja hän myös pohtii oikean ja väärän eroavaisuutta. Lapsi vertailee herkästi itseään, omia taitojaan ja kykyjään muihin leikkikavereihinsa. Tällainen vertailu ja ryhmässä pärjääminen vaikuttaa lapsen itsetuntoon. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 49; Woolfson 2001, 126.)

Viidennen ja kuudennen ikävuotensa aikana lapsi alkaa kiinnostua entistä enemmän ympäröivän maailman tapahtumista. Luonnon ilmiöt ja vuorokauden vaihtelut, liikennesäännöt sekä yhteiskunnan palvelut herättävät paljon kiinnostusta. Lapsi alkaa hahmottaa avaruudellisia käsitteitä, kuten ilmansuuntia, kokosuhteita ja aikaa. Lasta kiinnostavat myös ennen vanhaan tapahtuneet asiat. Kasvien ja eläinten kasvu, niiden elämä ja kuolema alkavat herättää kiinnostusta, ja lapsi tekeekin mielellään käytännön kokeita

esimerkiksi mittaamalla, punnitsemalla ja sekoittamalla. Lapsi alkaa osata ratkoa erilaisia käytännön pulmia, myös kuvitteellisten pulmien ratkominen saattaa onnistua. Lähempänä viidettä syntymäpäivää lapsi ymmärtää jo numeroiden merkityksen, ja osaa ehkä jo laskea kymmeneen asti. Tässä vaiheessa lapsen keskittymiskyky on jo sen verran hyvä, että hän pystyy paneutumaan tehtäviin paremmin kuin ennen. Parantunut muisti auttaa lasta järjestelmällisyyteen, hän pystyy esimerkiksi tekemään suunnitelmia seuraavaksi päiväksi. Lapsi osaa myös ryhmitellä ja vertailla asioita ja esineitä kahden eri ominaisuuden perusteella. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 48; Woolfson 2001, 45; 47.)

6 Oppimateriaalipaketin esittely

Huomasin musiikkipedagogiopinnoissani millainen voima eri taiteenlajeilla on yhdessä. Sen vuoksi halusin tehdä opinnäytetyön, jossa tutustun tähän konseptiin ja tuotan siitä omaa oppimateriaalia. Oppimateriaalipakettini tarkoitus oli silloin sitä tehdessäni ”tuottaa käyttökelpoista oppimateriaalia itseni ja muiden käyttöön, joka soveltuisi nimenomaan 4-5-vuotiaille lapsille heidän kehitystään tukemaan” (Pakarinen 2007, 2-3).

Kohderyhmäksi valikoituivat 4-5-vuotiaat lapset pitkälti sen vuoksi, ettei heille ollut vuonna 2007 tehty kovinkaan paljoa omaa materiaalia. Tämän ikäiset lapset ovat myös varhaisiän musiikkikasvatusta ajatellen hurmaavassa iässä: he pärjäävät muskarissa jo itsekseen ilman vanhempia, heidän tietonsa ja taitonsa luovat mahdollisuuksia tutustua musiikkiin monin eri tavoin sekä he innostuvat useimmiten melkein mistä tahansa teemasta.

Oppimateriaalipaketissa on viisi teemaa, jotka valikoituivat mukaan niiden käytännönläheisyyden sekä lapsilähtöisyyden näkökulmasta. Nämä teemat ovat Liikenteen rytmit (kulkuneuvot), Kuhinaa metsässä (metsän eläimet), Talven taikaa (talvi), Mystinen yö (kummitukset ja möröt) sekä Maatilan melskettä (maatilan eläimet). Teemat ovat paketissa sellaisessa järjestyksessä, että niitä voi käyttää sellaisenaan vuoden kierron mukaisesti tai itsenäisinä teemoina milloin tahansa. Jokaiseen teemaan liittyy oma musiikillinen tavoitteensa, jonka ympärille siihen liittyvät harjoitukset rakentuvat. Jokaisessa teemassa on myös eriteltynä tietyt soittimet, joihin teemojen harjoitukset ja sovitukset on suunniteltu.

Oppimateriaalipaketin ”kuvalliset harjoitukset on koottu ajatellen 4-5-vuotiaan kuvallista ja motorista kehitystä” (Pakarinen 2007, 13). Harjoitukset pohjautuvat teemojen musiikillisiin tavoitteisiin, mutta jokaiseen harjoitukseen on kirjattu myös oma kuvallinen tavoitteensa. Harjoituksissa on omat toteutusohjeensa sekä lyhyt ”Opettajalle”-osio, jossa on neuvoja harjoitukseen motivoimiseen ja tunnelmaan virittäytymiseen. (Pakarinen 2007, 13-14.)

Sanalliset harjoitukset oppimateriaalipaketissa ovat yhtä teemaa lukuun ottamatta omia tuotoksiani. Sadut ja lorut ovat mielikuvituksellisia ja hauskoja, ja niissä on käytetty tehokeinoina esimerkiksi riimejä ja onomatopoeettisia sanoja. (Pakarinen 2007, 14.)

Draamaharjoitukset pohjautuvat soveltaen suurelta osin Päivi ja Timo Sinivuoren Esiripusta aplodeihin -teokseen (2000). Heidän kehittämänsä draamalliset leikit on oppimateriaalipakettiin muokattu tukemaan kunkin teeman musiikillista tavoitetta. Oppimateriaalipaketin draamaharjoitusten tärkeinä osina ovat oma äänenkäyttö sekä liike. (Pakarinen 2007, 15.)

7 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Edellinen opinnäytetyöni oli suunnattu pääasiassa varhaisiän musiikinopetusta varten. Tarkoitukseni tässä opinnäytetyössä on tutkia valmistamani oppimateriaalipaketin mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatuslaki ja siihen liittyvä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Näihin perustuen opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat

1) miten valmistamani oppimateriaalipaketti sopii varhaiskasvatuksen käyttöön varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden valossa

sekä

2) miten oppimateriaalipaketti soveltuu varhaiskasvatuksen käyttöön 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä.

8 Tutkimusmenetelmät ja aineiston keruu

Tämän opinnäytetyön muoto on laadullinen tutkimus. Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia oppimateriaalipaketin soveltuvuutta käytäntöön varhaiskasvatuksessa sekä kirjallisten aineistojen pohjalta että teemahaastattelun avulla.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellista elämää sekä tarkastella tutkittavaa ilmiötä monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Tietoa hankitaan kokonaisvaltaisesti ja aineistolähtöisesti. Tutkimusobjekteja on korkeintaan muutama. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on saada ilmiöstä syvällisempi näkemys sekä tulkita ilmiötä ymmärrettävästi. Sille on tyypillistä, että tutkimusaineistoa saa useammasta eri lähteestä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157; 160; Kananen 2010, 40-42; Kananen 2014, 18.)

Opinnäytetyön aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Menetelmässä analysoidaan esimerkiksi dokumentteja ja etsitään merkityksiä tekstistä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa aineistoa voidaan tutkia sitä esimerkiksi pelkistämällä sekä ryhmittelemällä, ja näin luodaan teoreettiset käsitteet. Käsitteet yhdistämällä on mahdollisuus saada vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysillä voidaan tarkoittaa myös tutkittavan aineiston kuvaamista pelkästään sanallisesti. Näin ollen myös tutkimustulokset voidaan esittää sanallisina tulkintoina. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4; Vilkkä 2021, luku 6.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusobjektina on oppimateriaalipaketti. Tutkimusaineistoa on useasta lähteestä, sekä tekstimuotoisena että haastatteluna. Opinnäytetyön analysoitavia dokumentteja ovat varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä varhaiskasvatuksen opettajan haastattelu.

8.1 Dokumentit

Laadullisen tutkimuksen tiedonkeruulähteinä voi käyttää kaikkia kirjallisen aineiston muotoja. Tutkimusongelman ratkaisussa voi hyödyntää kaikkea sellaista aineistoa, joka on merkityksellistä kyseessä olevan tutkimuksen kannalta. Kirjallista aineistoa voi käyttää esimerkiksi teemahaastattelusta saatavan tutkimusaineiston tukena. (Kananen 2013, 82; Kananen 2014, 90.)

Tämän opinnäytetyön kirjallisina aineistoina käytettiin varhaiskasvatuslakia ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä niihin liittyviä muita kirjallisia aineistoja. Eduskunnan säätämä varhaiskasvatuslaki sekä Opetushallituksen sen perusteella tekemä määräys, eli varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, ovat julkisen organisaation tuottamia dokumentteja, jotka voidaan tulkita luotettaviksi (Kananen 2014, 91).

8.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelun tarkoituksena on pyrkiä löytämään vastauksia, jotka ovat merkityksellisiä tutkimuskysymyksiä ajatellen. Tutkimuksen viitekehys on tässä tapauksessa jo tiedossa, ja siihen perustuvat haastattelun etukäteen valitut teemat. Teemahaastattelussa oletuksena on, että haastateltavalla on ymmärrystä ja ammattitaitoa haastattelun teemaan nähden ja vastaukset liittyvät siihen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3.)

Tätä opinnäytetyötä varten haastateltiin yhtä Tampereella toimivan kunnallisen päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajaa materiaalipaketin soveltuvuudesta varhaiskasvatuksen käyttöön sekä sen käytettävyydestä 4-5-vuotiaiden lasten kanssa. Haastattelua varten tarvittiin tutkimuslupa, koska haastateltava varhaiskasvatuksen opettaja työskentelee Tampereen kaupunkiorganisaation yksikössä (Tampere 2020).

Ennen tutkimusluvan saamista oppimateriaalipaketti toimitettiin haastateltavalle varhaiskasvatuksen opettajalle, jotta hän sai tutustua siihen rauhassa. Itse haastattelu suoritettiin kirjallisena sähköpostitse (liite 2). Vallitsevan koronatilanteen vuoksi Tampereen kaupungin päiväkoteihin ei mielellään otettu ulkopuolisia, joten tämän vuoksi haastattelu päädyttiin tekemään kirjallisessa muodossa. Kanasen (2014, 72) mukaan kirjallisessa haastattelussa haastateltavan tulkinnallisuus on yksiselitteisempää, koska kohtaamatta haastateltavaa ei voi tulkita hänen ilmeitään, eleitään tai ilmaisujaan. Tämän opinnäytetyön kohdalla kirjallisen haastattelun sekä hyvien ja tarkkojen haastattelukysymysten avulla haastateltavalta saatiin kuitenkin kokonaiskuva tutkittavasta asiasta.

Haastattelun tavoitteena oli saada varhaiskasvatuksen opettajan näkemys oppimateriaalipaketista ja siitä, toimiiko se hänen mielestään varhaiskasvatuksessa. Haastattelun aiheena olivat oppimateriaalipaketin suhde varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä oppimateriaalipaketin harjoitusten soveltuvuus 4-5-vuotiaille lapsille. Kysymykset olivat kaikki avoimia kysymyksiä.

8.3 Aineiston analysointi

Tutkimusote tässä opinnäytetyössä on deduktiivinen, eli tutkimus lähtee liikkeelle teoriasta. Deduktiivisesta tutkimusotteesta voidaan käyttää myös nimitystä teorialähtöinen sisällönanalyysi. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä analyysiä, käsitteitä, luokituksia ja niiden määrittelyjä ohjaa vahvasti teoria. Sen tavoitteena on ”uudistaa tutkittavien antamien merkitysten avulla teoreettista käsitystä tai mallia tutkittavasta asiasta.” (Vilka 2021, luku 6; Kananen 2014, 23.)

Tässä opinnäytetyössä analysoitiin oppimateriaalipaketin teemoja ja niihin liittyviä harjoituksia peilaten niitä varhaiskasvatuslain tavoitteisiin, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen sekä oppimisen alueisiin ja varhaiskasvatuksen opettajan haastattelusta saatuihin vastauksiin. Aineiston analyysi etenee yleisestä yksityiseen. Tutkittavaan aiheeseen kuuluvia käsitteitä tarkasteltiin etukäteen ja ne otettiin sen jälkeen analyysin kehyksiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4; Vilka 2021, luku 6.)

9 Tutkimuksen tulokset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli aineistokeruun menetelmien avulla tuottaa tietoa tutkimuskysymyksiin siitä, miten oppimateriaalipaketti toimii varhaiskasvatuksen käytössä varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden valossa sekä miten oppimateriaalipaketin harjoitukset soveltuvat 4-5-vuotiaille.

Tulokset on jaoteltu kolmeen eri alaluokun. Niissä perehdytään tuloksiin niin varhaiskasvatustilain, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kuin haastattelun osalta.

9.1 Oppimateriaalipaketti ja varhaiskasvatustilain

Varhaiskasvatustilain tavoitteet analysoitiin pelkistämällä ja luokittelemalla ne. Niiden perusteella päädyttiin kahteen pääluokkaan, joita ovat *lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen* sekä *pedagoginen toiminta*. Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemisen alla alaluokkina ovat kasvu ja hyvinvointi, tasa-arvo, vuorovaikutus ja osallisuus. Pedagogisen toiminnan alla ovat pedagogiikka ja oppiminen.

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Pääluokka
edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia	lapsen kasvun ja kehityksen edistäminen	kasvu ja hyvinvointi	lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen
tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä	lapsen tuen tarpeen tunnistaminen ja sen järjestäminen		
antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä kulttuuriperinteen kunnioittaminen	tasa-arvo	
turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatustilain välillä	lapsen ja varhaiskasvatustilain välisen vuorovaikutussuhteen turvaaminen	vuoro-vaikutus	

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Pääluokka
kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen	lapsen yhteistyö-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallisten taitojen kehittäminen	vuoro-vaikutus	lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen
toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä	lapsen ja hänen vanhemman/huoltajan kanssa yhteistyössä toimiminen ja heidän kasvatustyönsä tukeminen		
varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin	lapsen mahdollisuuden osallistua varmistaminen	osallisuus	
toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset	monipuolisen pedagogisen toiminnan toteuttaminen	pedagogiikka	pedagoginen toiminta
varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö	laadukkaan varhaiskasvatusympäristön varmistaminen		
tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista	oppimisen edellytyksien tukeminen ja edistäminen	oppiminen	

Taulukko 1: Varhaiskasvatuslain pelkistäminen ja luokittelu

Edellisen opinnäytetyön otsikosta ”Metsän sisällä - Monitaiteellinen 4-5-vuotiaan lapsen musiikin oppimista ja kokonaisvaltaista kehitystä tukeva oppimateriaalipaketti” käy jo selväksi, että oppimateriaali on pyritty tuottamaan sillä ajatuksella, että se tukisi kyseessä olevan ikäluokan lasten kokonaisvaltaista kehitystä.

Kasvu ja hyvinvointi: Oppimateriaalipaketin harjoitukset on suunniteltu niin motorisen, sosiaalisen kuin kognitiivisen kehityksen osalta tukemaan 4-5-vuotiasta lasta hänen kasvussaan. Harjoituksissa on monipuolisesti karkeamotorista liikuntaa, kuten kävelyä, konttausta, juoksemista, eri kehonosien liikuttelua, tallomista, keinumista, kehon ravisuttamista, hiihtelyn, luistelun ja kelkkailun matkimista sekä liikeimprovisointia. Hienomotorisia taitoja oppimateriaalipaketissa harjoitellaan muun muassa kuvataideharjoituksissa. Harjoitukset sisältävät esimerkiksi sormiväreillä maalaamista sormin, käsin ja jaloin, maalaamista siveltimellä, piirtämistä, leikkaamista, liimaamista, muovailua ja paperin repimistä. Myös eri soitinten soittaminen kehittää lapsen hienomotorisia taitoja.

Tasa-arvo: Jokainen harjoitus on suunniteltu siten, että lapset pääsevät taidoistaan riippumatta osallistumaan niihin tasavertaisesti. Harjoituksissa seikkailevat erilaiset lasten maailmaan liittyvät otukset, kuten puhuvat autot, eläimet sekä möröt ja kummitukset sulassa sovussa. Harjoituksissa ei tarkoituksella ole minkäänlaisia katsomuksellisia ajatuksia. Kulttuuriperinnettä sivutaan Talven taikaa -teemassa, jossa opettajan ohjeessa on neuvo kertoa saamelaisista. Ainoa kohta, jossa oppimateriaalipaketissa puhutaan sukupuolista, on *Mystinen yö* -teeman soitinsatu *Kauhistulan luurankoperheen pidot*. Siellä mainitaan isä, äiti, poika, vanha setä sekä muita juhlavieraita nimeltä. Sukupuoliroolit ovat sadussa melko neutraaleja, kaikki ovat juhlissa mukana tasa-arvoisesti.

Vuorovaikutus: Oppimateriaalipaketin harjoitukset on suunniteltu toteutettavaksi lapsiryhmässä, joten niiden kautta lapset harjoittelevat vuorovaikutusta ja sosiaalisia taitoja luonnollisesti. Harjoituksia tehdään yhdessä opettajan tai muun aikuisen kanssa, tällainen toiminta itsessään vahvistaa lasten ja varhaiskasvatushenkilön/-henkilöstön vuorovaikutussuhdetta. Lapsi toimii harjoituksissa omassa vertaisryhmässään ja tekee asioita yhdessä, kuten maalaa yhteisteosta, musisoi musiikkisatuja, liikkuu sekä pareittain että joukkueina, tanssii piirissä, kulkee jonossa ja kilpailee yhdessä. *Kuhinaa metsässä* -teeman *Eläinviesti-draamaharjoituksessa* (liite 1, 54) mainitaan, että ”Voitto ei ole tärkeintä, vaan yhdessä toimiminen!” Tämä neuvo liittyy vahvasti toisten kunnioittamiseen ja vuorovaikutukseen. Harjoituksissa itsessään ei ole sellaisia elementtejä, että ne tukisivat sellaisenaan vanhempien/hoitajien kasvatustyötä. Harjoitukset kuitenkin tukevat lapsen kasvua ja kehitystä, ja niihin liittyvistä virstanpylväistä on aina ilo kertoa lapsen omille aikuisille.

Osallisuus: Useissa harjoituksissa on tilaa lapselle päättää itse liikkumisestaan tai siitä, millaisia kuvataidetuotoksia hän tuottaa. Tilaa voisi olla enemmänkin, harjoitusten ohjeet ovat melko tarkkaan rajattuja ja aikuislähtöisiä. Harjoituksia voi kuitenkin halutessaan varioida siten, että ne tukevat lasten osallisuutta enemmän.

Pedagogiikka: Oppimateriaalipaketin harjoitukset on suunniteltu siten, että jokainen niistä tukee oppimista leikin, liikkeen ja/tai taiteen keinoin. Harjoitukset ovat monipuolisia, ja jokaisessa niistä on selkeä tavoite. Lapsi saa myönteisiä oppimiskokemuksia tehdessään harjoituksia yhdessä vertaisryhmän ja ammattitaitoisen ohjaajan kanssa. Oppimista edistävän varhaiskasvatusympäristön toteuttaminen on pitkälti ohjaajan käsissä, mutta oppimateriaalipakettiin on kirjattu selkeästi jokaisen teeman kohdalle tarvikkeet, kuten soittimet ja kuvataideharjoituksiin liittyvät tarvikkeet, joiden avulla laadukkaan oppimista tukevan varhaiskasvatusympäristön toteuttaminen on helpompaa.

Oppiminen: Lapsi oppii muun muassa havainnoimalla, katsomalla, kuuntelemalla ja tekemällä itse. Oppimateriaalipaketin jokaisessa kuvataideharjoituksessa on pieni vinkkiosio opettajalle, jossa kerrotaan miten teemaa voi lasten kanssa lähestyä. Tällaisista keskusteluista voi kehkeytyä suurempiakin oppimiskokemuksia. Oppimateriaalipaketti on tehty tukemaan erityisesti musiikin oppimista, mutta harjoitusten avulla lapset oppivat myös teemoihin liittyviä asioita. Lapsen oppimisen edellytyksien tukemisessa ja edistämässä tärkeänä osana on ammattitaitoinen varhaiskasvattaja, joka tuntee lapsiryhmän yhteiset sekä lasten yksilölliset tarpeet. Tällainen ohjaaja osaa tarttua lasten intoon ja oppimisen janoon ja rikastuttaa oppimistilanteita omalla persoonallaan ja tietotaidollaan.

9.2 Oppimateriaalipaketti ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueista valittiin parhaiten oppimateriaalipaketin analysointia tukeviksi alueiksi ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. Kaikkien laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden analysointia ei koettu tarkoituksenmukaiseksi, vaikka jokaisesta alueesta olisi löydettävissä oppimateriaaliin soveltuvia kohtia.

Ajattelun ja oppimisen osa-alueella varhaiskasvatuksen tehtävänä on muun muassa tarjota lapsille monipuolisia ja merkityksellisiä kokemuksia tukemaan lasten ajattelua ja oppimista. Oppimisen ilolle tarjotaan tilaa, ja leikkien avulla lapset pääsevät käyttämään mielikuvitustaan ja luovuuttaan. (Opetushallitus 2018, 24-25.)

Oppimateriaalipaketissa on monipuolisia harjoituksia eri taiteenlajeista, ja harjoituksia on tarkoitus tehdä yhdessä iloiten. Laulujen ja leikkien aiheet ovat lasten maailmasta, ja niihin lapsen on helppo päästä mukaan ja täydentää niitä omalla mielikuvituksellaan ja luovuudellaan.

Kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun kohdalla (Opetushallitus 2018, 25) korostetaan varsinkin vuorovaikutusta. Se on tärkeä osa oppimateriaalipaketin harjoituksia. Harjoitukset on tarkoitettu nimenomaan ryhmäopetukseen, tehtäviksi yhdessä muiden lasten

kanssa. Harjoituksia voi käyttää myös ryhmän vuorovaikutustaitojen tukemiseen ja vahvistamiseen.

Lasten osallistuminen ja vaikuttaminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta (Opetushallitus 2018, 26-27). Oppimateriaalipaketin harjoituksissa on melko selkeitä ohjeistuksia, mutta niissä lähes jokaisessa on annettu tilaa myös lasten omille kokeiluille ja luovuudelle. Ammattitaitoinen varhaiskasvattaja osaa myös napata lasten ideoita ja varioida harjoituksia niiden mukaisesti. Antamalla tilaa lasten ajatuksille voi oppimateriaalipaketin harjoituksista syntyä kokonaan uusia harjoituksia sekä ilon ja oppimisen kokemuksia.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista oppimateriaalipaketin analysoimiseksi parhaiten sopivat Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot sekä Kasvan, liikun ja kehityn. Kuten laaja-alaisen osaamisen osa-alueissa, kaikkien oppimisen alueiden analysointia kokonaan ei koettu tarpeelliseksi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2018, 40-42) mukaan erilaiset lorut ja laululeikit sopivat hyvin tukemaan lasten kielellistä muistia. Niiden avulla myös sanavarasto kehittyy ja laajenee. Oppimateriaalipaketin laulut ja lorut tukevat hyvin lasten kielellisten taitojen kehittymistä. Oppimateriaalipakettiin valitut laulut ovat sanoituksiltaan selkeitä ja suoraan lasten maailmasta, niihin on helppo päästä mukaan. Oppimateriaalin uniikit itse kirjoitetut sadut ja lorut tuovat virkistävää vaihtelua varhaiskasvatukseen.

Tärkein osa-alue Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista tämän opinnäytetyön suhteen on alue Ilmaisun monet muodot. Sivulla 42 (Opetushallitus 2018) sanotaan näin: ”Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä”. Oppimateriaalipaketti sisältää kaikkia näitä, keskittyen eniten musiikkiin. Lapsille on luontaista yhdistellä luovasti ilmaisun eri muotoja. Harjoitukset tukevat tätä hienosti. Varhaiskasvatuksessa on tarkoitus tutustua ilmaisun eri muotoihin moniaistisesti ja hyödyntäen erilaisia työtapoja. Tästä hyvä esimerkki on oppimateriaalipaketin Mystinen yö -teeman harjoitus Muovaillut möröt (liite 1, 70). Siinä taikataikinasta valmistetut möröt pääsevät liikkumaan ja äänteleämään musiikin mukaan. Käytössä on siis niin tunto-, kuulo- ja näköaistit, ja harjoituksessa pääsee lisäksi liikkumaan. (Opetushallitus 2018, 42-43.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 43) mukaan varhaiskasvatuksessa musiikillisen ilmaisun tavoitteita ovat musiikillisten kokemusten tuottaminen lapsille sekä lasten musiikkisuhteen ja kiinnostuksen vahvistaminen. Lasta tuetaan leikin kautta hahmottamaan musiikin peruskäsitteitä, kuten äänen kesto, taso, voima ja sointiväri. Varhaiskasvatuksessa on tarkoituksena käyttää erilaisia musiikillisiä työtapoja, esimerkiksi laulamista ja loruilua, soittamista, kuuntelua ja musiikkiliikuntaa. Lasta rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri tavoin. Oppimateriaalipaketin teemat sisältävät jo itsessään jokainen

oman musiikillisen tavoitteensa, johon harjoitukset pohjautuvat. Niissä käsitellään muun muassa perussykettä, tempon vaihtelua, melodian korkeutta ja äänen kestoa, sointiväriä sekä dynamiikkaa. Leikin avulla näihin tavoitteisiin on harjoitusten kautta helppo tutustua. Oppimateriaalipaketin teemoihin on jokaiseen jaoteltu omat soittimensa, joilla harjoituksia voi soittaa. Varhaiskasvatuksessa toteutettava musiikkitoiminta riippuu jonkin verran siellä saatavilla olevista soittimista. Ammattitaitoinen varhaiskasvattaja osaa kuitenkin improvisoida: esimerkiksi rumpujen puuttuessa voi soittaa vaikka ämpäreitä tai kehosoittimia.

Esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen ääreltä lapset saavat kuvallisesta ilmaisusta. Sen tavoitteena on muun muassa lapsen kuvataidesuhteen kehittäminen. Myös kuvallisen ilmaisun suhteen varhaiskasvatuksessa korostetaan moniaistisuutta, erilaisia työtapoja ja -välineitä. (Opetushallitus 2018, 43-44.)

Oppimateriaalipaketin monipuolisissa kuvataideharjoituksissa maalataan esimerkiksi sormin ja väriliiduilla, muovaillaan sekä leikataan, liimataan ja revitään paperia. Harjoituksissa käytetään värejä tavoitteellisesti, tutustuen esimerkiksi väriympyrään ja pääväriihin.

Sanallista ja kehollista ilmaisua tarjoavat oppimateriaalipaketin erilaiset sadut, lorut ja draamaharjoitukset. Sellaisten tavoitteena on tarjota lapsille mahdollisuus kokea, viestiä ja ilmaista itseään kielellisesti ja kehollisesti. Esimerkiksi yhteisen draamaharjoituksen kautta lapset saavat kokemuksen yhteisestä luovasta prosessista. Oppimateriaalipaketin draamaharjoituksissa on sekä yksilö-, pari- että ryhmätehtäviä. Niistä jokaisessa on kehollista ilmaisua, ja useassa myös sanallista ilmaisua. Esimerkiksi Maatilan melskettä -teeman Eläinten liikkeet ja tila -harjoituksessa (liite 1, 77) sekä liikutaan että äännellään eläinten mukaan - huumoria unohtamatta: miltä näyttävätkään ja kuulostavatkaan esimerkiksi tilassa vastaantulevat pienenpienet, hiljaiset lehmät ja suuret, kovaääniset lampaat? (Opetushallitus 2018, 44.)

Lapsi kasvaa, liikkuu ja kehittyy kaiken aikaa, myös varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa saada lapsi innostumaan liikunnasta ja tarjota hänelle monipuolisia ja positiivisia kokemuksia sen saralta. Oppimateriaalipaketin draamaharjoitukset tukevat lasten monipuolista liikkumista, kehontuntemusta sekä motorisia perustaitoja. Harjoituksia on mahdollista tehdä erilaisissa ympäristöissä, niin sisällä kuin ulkona. (Opetushallitus 2018, 47-48.)

9.3 Varhaiskasvatuksen opettajan haastattelu

Haastateltu varhaiskasvatuksen opettaja (liite 2) on aikoinaan valmistunut kasvatustieteen maisteriksi pääaineenaan varhaiskasvatustiede. Hän on toiminut alalla noin 11 vuotta. Tällä hetkellä hän toimii päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettajana 3-5-vuotiaiden lasten integroidussa ryhmässä. Oman kertomansa mukaan hän käyttää musiikkia päiväkodin arjessa

lähes päivittäin, niin suunnitellusti kuin spontaanistikin esimerkiksi pukemistilanteissa. Sanataidetta, draamaa ja kuvataidetta hän käyttää aavistuksen vähemmän, lähinnä sisällyttäen niitä esimerkiksi lasten kanssa projekteihin.

Oppimateriaalipakettia haastateltava piti kiinnostavana, selkeänä ja käytännönläheisenä. Hänen mielestään oppimateriaalipaketti sopii hyvin käytettäväksi päiväkodissa.

Harjoitukset linkittyvät hienosti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisältöön, ja ovat valmiita suunnitelmia päiväkotiin käytettäväksi. (Varhaiskasvatuksen opettaja 2021.)

Haastateltava piti lähes kaikkia oppimateriaalipaketin teemoja ja harjoituksia sopivina päiväkotikäyttöön. Ainoastaan Mystinen yö -teeman soitinsatu ja Aaveet varkaissa -harjoitus eivät hänen mielestään sovellu päiväkodin käyttöön niissä käytettävien erikoisten soittimien vuoksi. Haastateltava kertoi päiväkodeista yleensä löytyvän perussoittimia, muttei juuri mitään erikoisempia. Olen haastateltavan kanssa samaa mieltä tästä. Oppimateriaalipaketti on alun alkaen suunniteltu ensisijaisesti musiikin varhaiskasvatuksen käyttöön, ja useimmiten esimerkiksi musiikkikouluilla ja -opistoissa muskareissa on käytössä huomattavasti enemmän soittimistoa, perussoittimista harvinaisempiin. Mystinen yö -teemassa käytettävistä soittimista osa, kuten vibraslap ja kazoo, on niin sanottuja efektisoittimia, jotka useimmiten löytyvät esimerkiksi orkesterien lyömäsoittajien arsenaalista. Tällaisiin en itsekään ole päiväkodeissa törmännyt, joten haastateltavan huomio on täysin aiheellinen. Haastateltavan mielestä oppimateriaalipaketin kappaleet ovat kuitenkin muuten helppoja ja hyvin sovellettavissa päiväkotikäyttöön. Oppimateriaalipaketin ohjeet ovat hänen mielestään selkeät ja hyvät juuri sellaisenaan.

Haastateltavan mielestä oppimateriaalipaketin harjoitukset soveltuvat hyvin juuri 4-5-vuotiaille. Hänen mielestään harjoitukset olivat riittävän selkeitä ja yksinkertaisia, jotta niitä voi toteuttaa lasten kanssa. Harjoitukset olivat haastateltavan mukaan riittävän mielenkiintoisia, vaihtelevia ja mukaansatempaavia, jotta ne sopivat tälle ikäryhmälle. Harjoitusten monipuolisuudesta johtuen haastateltava arveli siellä olevan jokaiselle lapselle jotain mieluista. Hän myös pohti harjoitusten soveltuvan osittain 3- ja 6-vuotiaillekin. Varsinkin melodialtaan helpot laulut, musiikkilorut ja soitinsadut sopivat hänen mielestään myös 3-vuotiaille. Kuusivuotiaille taas joissakin kuvataide- ja draamaharjoituksissa olisi sopivasti haastetta ja mielekkyyttä. Yhdyn itse haastateltavan ajatuksiin oppimateriaalipaketin soveltuvuudesta juuri tälle kyseiselle ikäryhmälle. Olen suunnitellut oppimateriaalipaketin harjoitukset aikoinaan nojaten teorian tietoon 4-5-vuotiaiden lasten kokonaisvaltaisesta kehityksestä. Oppimateriaalipakettia tehdessäni käytännön työtä tämän ikäisten lasten kanssa oli ollut työurallani vasta verrattain vähän, mutta näin vuosien lasten kanssa tehdyn työn jälkeen pystyn jo hahmottamaan paremmin, mitä minkäkin ikäisen lapsen kehitykseen keskimäärin kuuluu.

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 luvun 3 §:ssä esitetyistä tavoitteista haastateltava nosti esiin varsinkin kohdat 1-3, joihin oppimateriaalipaketin harjoitukset hänen mielestään sopivat hyvin. Nämä kohdat ovat sisällöltään seuraavanlaisia:

- 1) lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- 2) oppimisen edellytysten tukeminen, elinikäisen oppimisen edistäminen ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttaminen
- 3) leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvan monipuolisen pedagogisen toiminnan toteuttaminen ja myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen

Myös lain kohta 9 soveltui haastateltavan mielestä oppimateriaalipaketin harjoituksiin:

- 9) osallistumiseen mahdollistaminen ja itseään koskeviin asioihin vaikuttaminen

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 luvun 3 §:ssä esitetyistä tavoitteista kaikkiin ei haastateltavan mielestä tämänkaltaisella oppimateriaalipaketilla voinutkaan olla vaikutusta. Esimerkkeiksi hän nosti kohdat 7 ja 10:

- 7) yksilöllisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tarkoituksenmukaisen tuen järjestäminen
- 10) lapsen ja hänen vanhempansa/huoltajansa kanssa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi toimiminen ja vanhemman/huoltajan kasvatustyön tukeminen

Itse koen, että erityisesti myös kyseisen lain kohta 8 soveltuu oppimateriaalipakettiin:

- 8) yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, vertaisryhmässä toimimisen edistäminen, toisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaaminen

Oppimateriaalipaketin harjoituksissa toimitaan paljon yhdessä, ja varsinkin päiväkotiryhmässä lapset toimivat omassa vertaisryhmässään. Harjoituksista riippuen niissä tulee vuorovaikutusta, ja harjoitusten avulla lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja on mahdollista kehittää. Yhteistyön ja vertaistoiminnan avulla voi opetella myös kunnioittamaan toisia.

Itselleni Varhaiskasvatuslain (540/2018) tavoitteista nousi esiin seuraavanlaisia asioita: kokonaisvaltainen kasvu ja hyvinvointi, oppiminen, pedagogiikka, vuorovaikutus, tasa-arvo sekä osallisuus. Haastateltava havaitsi myös näitä kaikkia teemoja oppimateriaalipaketin harjoituksissa. Hän koki, että kokonaisvaltaisen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen näkyi oppimateriaalipaketin monipuolisuudessa, erilaiset harjoitukset eri sisältöalueilta tukivat hänen mielestään hyvin lapsen kasvua kokonaisvaltaisesti. Harjoitukset oli haastateltavan mielestä tehty huomioiden lasten luontaiset tavat tehdä ja oppia. Näistä hän nosti esiin muun muassa leikkimisen, käsillä tekemisen ja liikkumisen.

Haastateltavan mukaan oppimateriaalipaketti tuki hyvin lapsen oppimista ja oli kokonaisuutena hyvin pedagoginen ja monipuolinen. Oppimista oli huomioitu eri näkökulmista ja erilaisia sisältöalueita silmällä pitäen. Haastateltavan mielestä oppimisen näkökulma oli huomioitu myös oppimateriaalipaketin teemoissa ja harjoitusten aiheissa. Ne olivat arkisia ja lapsen maailmasta, ja näin ollen tukivat oppimista sisältöjensä kautta. Uuden oppimisen keinona hän nosti esimerkiksi musiikilliset tavoitteet. Erilaisten harjoitusten kautta lapset oppivat haastateltavan mukaan varmasti jotain. Koen itse, että lasten kanssa toimiessa oppimista tapahtuu eniten juuri silloin, kun aihe koskettaa lapsia läheltä. Liian vaikeat tai suuret aiheet ja kokonaisuudet eivät innosta lapsia samalla tavalla kuin pienemmät ja tutut aiheet. On aivan eri asia tutkia lasten kanssa esimerkiksi pupuja kuin koko nisäkäskuntaa.

Vuorovaikutuksellisuus näkyi haastateltavan mielestä hyvin oppimateriaalipaketin harjoituksissa. Niissä oli paljon sellaisia, joissa lapset olivat vuorovaikutuksessa keskenään. Lasten vuorovaikutuksen lisäksi haastateltava huomioi harjoituksista keskeisenä osana myös opettajan ja lasten välisen tiiviin vuorovaikutuksen. Vuorovaikutukseen liittyen haastateltava havaitsi harjoituksissa myös yhteisöllisyyttä. Hän koki, että esimerkiksi draamaharjoitukset sopivat hyvin juuri yhteisöllisyyden ja hyvän yhteishengen rakentumiseen. Olen iloinen, että haastateltava nosti esiin oppimateriaalipaketin harjoituksista myös yhteisöllisyyden. Osaa harjoituksista voi hyvin käyttää esimerkiksi ryhmäytymiseen. Jotkut harjoituksista sen sijaan voivat vaatia jo tutun ryhmän toimiakseen.

Haastateltavan mukaan oppimateriaalipaketin harjoituksissa näkyi hyvin tasa-arvo. Jokaisessa harjoituksessa oli hänen mielestään lapsille omat tehtävänsä, jokaista lasta kohdeltiin niissä samanarvoisina. Hän arvioi, että harjoitukset oli suunniteltu siten, etteivät esimerkiksi musiikkia harrastavat lapset erotu joukosta liikaa. Yhtä lailla sellaiset lapset, joille musiikilliset tavoitteet ovat vielä hankalampia, eivät erottuisi selkeästi. Harjoitukset oli haastateltavan mielestä suunniteltu siten, että jokainen lapsi voi osallistua niihin tasavertaisesti.

Osallisuuttakin haastateltava löysi oppimateriaalipaketin harjoituksista jonkin verran. Esimerkkeiksi hän nosti kuvalliseen ilmaisuun liittyvät harjoitukset sekä draamaharjoitukset. Osallisuutta oppimateriaalipaketin harjoituksissa saisi myös omasta mielestäni olla lisää. Nykyisin lasten osallisuutta korostetaan varhaiskasvatuksessa enemmän kuin oppimateriaalipakettia tehdessäni. Asia on hyvä huomioida ja pitää mielessä harjoituksia tehtäessä lasten kanssa.

Kokonaisuudessaan haastateltava koki, että oppimateriaalipaketti sopii hyvin varhaiskasvatukseen käyttöön Varhaiskasvatustilain (540/2018) valossa. Paketin monipuolisuus, tavoitteellisuus, pedagogisuus ja suunnitelmallisuus olivat hänen mielestään tärkeitä asioita, jotka puoltavat paketin käyttöä lasten kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueista haastateltava nosti esiin oppimisen ja ajattelun, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun sekä osallisuuden ja vaikuttamisen. Hän koki oppimateriaalipaketin harjoitusten sopivan näihin alueisiin hyvin. Oppimisen ja ajattelun osa-alueelta hän löysi harjoituksista muun muassa oppimisen iloa, ihmettelyä, oivaltamista, uuden oppimista, tiedon jäsentämistä, ympäristön ja ilmiöiden nimeämistä sekä ratkaisujen keksimistä itse. Haastateltavan mukaan harjoitusten teemat pitivät sisällään lapsille yleishyödyllisiä, suomalaiseen kulttuuriin liittyviä asioita. Harjoitukset perustuivat hänen mielestään lasten ja aikuisten väliseen vuorovaikutukseen sekä monipuoliseen ilmaisuun. Haastateltavan mielestä harjoitukset sopivat osallisuuden ja vaikuttamisen osa-alueeseenkin hyvin, koska harjoituksissa mahdollistui hänen mukaansa lasten kuunteleminen, lapsen aloitteisiin vastaaminen sekä lapsen arvostava kohtaaminen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista haastateltava nosti oppimateriaalipakettiin sopiviksi kielten rikkaan maailman, ilmaisun monet muodot sekä kasvan, liikun ja kehityn. Hän korosti Kielten rikas maailma -alueen sisältävän varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa monipuolisesti eri osa-alueita kielestä ja kielellisestä identiteetistä. Näiden kaikkien, esimerkiksi kielitietoisuuteen, sanavarantoon ja puheen ymmärtämiseen liittyvien asioiden hän koki toteutuvan paketissa hyvin. Haastateltava koki Ilmaisun monet muodot -alueen olevan oppimateriaalipaketissa keskeisin sisältö, sen eri osa-alueet toteutuivat paketissa kaikkienensa hyvin kattavasti. Kasvan, liikun ja kehityn -osa-alueeseen liittyen haastateltava huomioi liikkumista löytyvän erityisesti materiaalipaketin draamaharjoituksista.

Haastateltavan mukaan oppimateriaalipaketti ja sen harjoitukset soveltuvat hyvin varhaiskasvatuksen käyttöön Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden valossa. Hän koki paketin olevan erinomainen erityisesti ilmaisun monien muotojen ja kielellisten taitojen toteuttamiseen.

Haastattelun lopuksi haastateltavani nosti vielä esiin huomioita oppimateriaalipaketin käyttämisestä projektioppimisessa. Hänen mielestään pakettia voi olla vaikea yhdistää sellaisenaan lapsia kiinnostavaan tai heiltä lähtöisin olevan teeman ympärille rakentuvaan projektiin. Varsinkin, jos projektin aihe ei liittyisi paketin teemoihin, olisi pakettia haastava käyttää. Hänen mukaansa itse oppimateriaalipaketin teemoja voisi kuitenkin käyttää esimerkiksi itsenäisen projektin aiheina, käyttäen paketin toteuttamiseen tietyn jakson verran aikaa. Tässä tapauksessa ne olisivat silloin aikuisten määrittelemiä. Projektioppiminen kävi itsellänikin mielessä pohtiessa opinnäytetyötänä sen alkuvaiheissa. Tulin haastateltavan kanssa samaan lopputulemaan: oppimateriaalipakettia todellakin on haastava käyttää sellaisenaan projektioppimisessa. Valmiit teemat ja harjoitukset ovat aikuislähtöisiä eivätkä anna tarpeeksi tilaa projektioppimiseen kuuluvalla lapsilähtöisyydelle ja lasten osallisuudelle. Uskon kuitenkin, että oppimateriaalipaketista voisi löytyä pieniä palasia sellaisiin

projekteihin, joiden teemat sopivat yhteen paketin teemojen kanssa. Harjoitukset ovat myös varioitavissa. Mikä estää muuttamasta esimerkiksi Maatilan melskettä -teeman vaikka viidakkoteemaksi? Idearikkaalta ohjaajalta harjoitusten muuntaminen aiheeseen sopivaksi käy varmasti helposti.

10 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää valmistamani monitaiteellisen 4-5-vuotiaiden lasten kokonaisvaltaista kehitystä tukevan oppimateriaalipaketin toimivuutta varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuslain sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden valossa. Tavoitteena oli myös tutkia oppimateriaalipaketin harjoitusten soveltuvuutta nimenomaan 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä.

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) esitettyihin tavoitteisiin oppimateriaalipaketin harjoitukset istuivat analyysin mukaan hyvin. Pelkistämällä ja luokittelemalla varhaiskasvatuslain tavoitteet sain niistä analysoitua alaluokat, joihin oppimateriaalipakettia sai peilattua. Kasvu ja hyvinvointi, tasa-arvo, vuorovaikutus, osallisuus, pedagogiikka ja oppiminen ovat kaikki teemoja, joihin oppimateriaalipaketti ja sen harjoitukset nojautuvat.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisesta osaamisesta löytyi oppimateriaalipakettiin liittyen ajattelua ja oppimista, kulttuurista osaamista, vuorovaikutusta ja ilmaisua sekä osallistumista ja vaikuttamista. Osaamisen alueelta taas kielen oppimiseen, ilmaisun moniin muotoihin sekä kasvamiseen, liikkumiseen ja kehittymiseen liittyvät teemat sopivat oppimateriaalipaketin harjoituksiin hyvin.

Jätin tarkoituksella varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen sekä oppimisen alueista osan analysoimatta. Oppimateriaalipaketin ei ole tarkoitus olla kaikenkattava kokonaisuus, vaan liittyä osittain musiikki- ja taidekasvatuksen ja niiden yhdistämisen keinoin 4-5-vuotiaan lapsen motorisen, sosiaalisen ja kognitiivisen kehityksen tukemiseen. Analysoinnin ulkopuolelle jätetyistä alueista olisi varmasti jokaisesta löytynyt jotain sopivaa oppimateriaalipakettini harjoituksiin nähden. Esimerkiksi oppimisen alueiden Tutkin ja toimin ympäristössäni -osiosta ympäristökasvatus (Opetushallitus 2018, 46-47) sopii oppimateriaalipakettiin mainiosti, varsinkin Kuhinaa metsässä-, Talven taikaa- ja Maatilan melskettä -teemoihin. Mikäs se mukavampaa, kuin kulkea metsässä ja laulella samalla Metsän sisällä -kappaleen eläimistä. Oppimista ympäristöstä, pedagogiaa, ilmaisua ja iloa samalla kertaa!

En usko, että olisi edes mahdollista saada aikaan sellaista materiaalipakettia, joka olisi niin kokonaisvaltainen teos, että sillä kuitattaisiin koko kyseisen ikäluokan kehitys jokaiselta osa-

alueelta. Opinnäytetyön tarkoituksena ei ollutkaan tutkia sellaista, vaan nimenomaan itse tekemääni oppimateriaalipakettia ja sen soveltuvuutta varhaiskasvatuksen käyttöön.

Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. (Opetushallitus 2018, 42.)

Tämä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista löytyvä lainaus perustelee mielestäni erinomaisesti taiteellisen toiminnan tärkeyden lapsen oppimisessa ja hyvinvoinnissa. Oppimateriaalipakettini on siis kuin tehty tukemaan lapsen musiikin oppimista ja kokonaisvaltaista kehitystä.

Haastattelusta saamani vastaukset tukivat omaa analyysiäni täysin. Varhaiskasvatuksen opettajan vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia kuin omat tulkintani niin varhaiskasvatuslaista kuin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen ja oppimisen alueista. Haastattelusta sain vielä tärkeää tietoa oppimateriaalipaketin soveltuvuudesta 4-5-vuotiaiden lasten käyttöön. Haastateltavan mielestä oppimateriaalipaketin harjoitukset ovat sopivia kyseiselle ikäryhmälle. Harjoitukset on aikanaan tehty sopimaan 4-5-vuotiaiden lasten kokonaisvaltaisen kehityksen tukemiseen, ja haastateltavalta sain vahvistuksen niiden soveltuvuudesta. Uskon, että yli vuosikymmenen ajan alalla olleella varhaiskasvatuksen opettajalla on näkemystä kyseisen ikäluokan lasten kehityksestä. Näin ollen hänen analyysinsä harjoitusten sopivuudesta on varmasti paikkansapitävä.

Vajaa 15 vuotta oppimateriaalipaketin valmistumisen jälkeen osaan itsekin tarkastella sitä eri silmin kuin sen valmistuessa. Olen edelleen tyytyväinen siihen kokonaisuutena, mutta hioisin siinä muutamia yksityiskohtia. Oppimateriaalipaketti on tehty ensisijaisesti ajatellen varhaisiän musiikkikasvatusta, ja sen vuoksi siellä on myös esimerkiksi nuotinlukutaitoa vaativia osioita. On oletettavaa, että musiikin ammattilaisella on taitoa lukea nuotteja ja sovituksia, mutta voiko niin olettaa nykyisin varhaiskasvatuksen henkilökunnalta? Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) teettämän tutkimuksen (Repo ym. 2019, 93; 95) mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen puute oli yksi syy taidekasvatuksen toteutumattomuudelle päiväkodeissa. Nuotinlukutaitoa ei nykyisin opeteta varhaiskasvatusalan ammattilaisille, ainakaan itse en omissa sosionomiopinnoissani sellaista opetusta saanut. Toki itselläni se taito jo oli musiikkipedagogiopintojeni ja oman harrastuneisuuteni johdosta. Ei voi kuitenkaan olettaa, että kaikki varhaiskasvattajat pääsisivät heti jyvälle oppimateriaalipaketin nuotinlukuaitoa vaativista harjoituksista, jos taito lukea nuotteja on puutteellinen. Onneksi oppimateriaalipaketin harjoitukset eivät kuitenkaan liity suoranaisesti teemojen nuotinnettuihin lauluihin, vaan niitä voi kaikkia tehdä

itsenäisesti, ja vaikka jättää laulut kokonaan pois tai kuunnella niitä äänitteiltä. Kaikki oppimateriaalipaketin harjoitukset ovat varioitavissa ja niitä voi liittää aivan muihinkin teemoihin.

Varhaisiän musiikkikasvatuksessa toiminnan suunnittelu on pitkälti aikuislähtöistä, opettaja suunnittelee tietyn tavoitteen ympärille toimintaa teemoista käsin. Omissa musiikkipedagogiopinnoissani 2000-luvun alussa ei lasten osallisuutta painotettu juuri ollenkaan. Ajat ovat muuttuneet, ja varhaiskasvatuksessa lasten osallisuus on tärkeää. Oppimateriaalipaketin harjoitukset ovat myös hyvin aikuislähtöisiä, niissä ei ole kovinkaan paljon tilaa lasten ideoille ja osallisuudelle. Jos nyt tekisin oppimateriaalipaketin harjoituksia uusiksi, huomioisin niissä ehdottomasti lasten osallisuutta enemmän. Tässäkin kohtaa täytyy silti todeta, että ammattitaitoinen varhaiskasvattaja osaa varmasti ottaa harjoitusten yhteydessä lasten ideoita huomioon ja muokata niitä tarvittaessa. Harjoituksia ei ole tarkoitus noudattaa orjallisesti, niitä on varaa varioida.

Oppimateriaalipaketin harjoitukset on suunniteltu lapsiryhmälle. Lapsiryhmät voivat olla moninaisia, kuten myös niihin kuuluvat lapset. Voiko kaikkia oppimateriaalipaketin harjoituksia tehdä, jos ryhmässä on esimerkiksi ujoja tai erityistarpeisia lapsia? Uskon, että voi, mutta se vaatii enemmän myös ryhmän ohjaajalta. Kovin ujoa lasta voi olla haastava houkutella esimerkiksi pari- tai ryhmätehtäviin, ja taas hyperaktiivisen lapsen voi olla vaikea keskittyä ryhmätehtävissä. Tällaiset tilanteet ovat uskoakseni kuitenkin arkipäivää esimerkiksi päiväkodeissa nykyisin, ja ammattitaitoiset varhaiskasvattajat osaavat soveltaa harjoituksista sopivia kaikenlaisille lapsille ja heidän tarpeilleen. Oppimateriaalipaketin harjoituksia voi tehdä myös tarvittaessa esimerkiksi pienryhmissä tai kahdestaan yhdessä oman aikuisen kanssa. Näin ollen lapsia tulee myös huomioida eri tavoin, ja lapsen osallisuuskin pääsee tällaisissa tilanteissa esiin eri tavoin.

Ohjaajalla on mielestäni tärkeä rooli tehtäessä oppimateriaalipaketin harjoituksia. Ohjaajalla, lastenhoitajalla, varhaiskasvatuksen opettajalla - aikuisen tittelistä riippumatta - on tärkeä rooli varhaiskasvatuksessa. Aikuinen luo omalla persoonallaan tunnelman tilanteisiin, joissa lapsi saa tietoa, taitoa ja kokemuksia. Ohjaajan oma tyyli toimia vaikuttaa esimerkiksi oppimateriaalipaketin harjoituksiin. Harjoituksiin liittyy vuorovaikutusta, ja jokainen aikuinen saa niistä taatusti omanlaisensa.

10.1 Luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereitä ovat Jorma Kanasen (2014, 151) mukaan muun muassa tutkimuksen arvioitavuus, tulkinnan ristiriidattomuus, luotettavuus tutkitun kannalta sekä saturaatio. Opinnäytetyöni arvioitavuus perustuu tiedonkeruu-, analysointi- ja tulkintamenetelmien valintojen perustelemiseen. Itse tehdystä oppimateriaalipaketistani ei ole tehty aiempaa tutkimusta, joten kyseessä on ainutlaatuinen tutkimus.

Tutkimustulosten luotettavuutta voi osoittaa monilähteisyydellä. Tässä työssä tietolähteinä toimivat sekä kirjalliset dokumentit että haastateltava varhaiskasvatusalan ammattilainen. Dokumentoin ja perustelin työtäni matkan varrella parhaani mukaan. Opinnäytetyöhöni liittyvä haastattelu tehtiin sähköisesti, ja olen liittänyt haastateltavan vastaukset opinnäytetyöhön autenttisina. Näin ollen haastattelun virhetulkinnat ovat vähäisiä, ja tämä lisää osaltaan tutkimuksen luotettavuutta. (Kananen 2014, 150-154.)

Muita tieteellisen työn luotettavuutta mittaavia käsitteitä ovat reliabiliteetti sekä validiteetti. Reliabiliteetilla tarkoitetaan pysyvyyttä ja luotettavuutta, eli tutkimuksen uusintamittauksesta saatavia samoja tutkimustuloksia. Validiteetilla sen sijaan tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä. Uskon, että toistamalla esimerkiksi opinnäytetyöhön liittyvän haastattelun, saisin samansuuntaisia vastauksia kuin nytkin. Koen, että olen varhaiskasvatusta määrittelevää varhaiskasvatustilaa sekä siihen liittyviä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita analysoimalla tutkinut oikeita ja juuri tähän opinnäytetyöhön liittyviä asioita, ja aineiston syy-seuraussuhteet on tehty oikein. (Kananen 2014, 146-147; Vilkkä 2021, luku 6.)

Tutkimusta tehdessäni pyrin olemaan rehellinen, huolellinen ja tarkka. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmäni olivat ”tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä” (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 5). Tutkimukseen osallistuneelle haastateltavalle kerroin kirjallisesti tutkimuksen tarkoituksen ja mihin hänen vastauksiaan oli tarkoitus käyttää. Hain haastattelua varten tutkimuslupaa Tampereen kaupungilta heidän omalla lomakkeellaan, johon oli kirjattava tarkasti tutkimuksen aihe sekä tarkoitus. Haastateltavan anonymiteetti on säilytetty, hänen henkilöllisyytensä tai tarkka työpaikkansa ei käy ilmi opinnäytetyöstä.

10.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Tämä on tähänastisen elämäni toinen opinnäytetyö. Opinnäytetyöprosessin voisi siis kuvitella olevan jo tuttua minulle. Ensimmäinen opinnäytetyöni, johon tähän opinnäytetyöhön olennaisena osana kuuluva oppimateriaalipaketti kuului, oli kuitenkin luonteeltaan hyvin erilainen. Edelliseen työhöni liittyi paljon luovaa toimintaa tiedon ja teorian lisäksi. Tämä opinnäytetyöni sen sijaan on ollut täysin teoreettinen. Molemmissa töissä on ollut omat haasteensa. Opin tätä työtä tehdessäni paljon tutkimuksen tekemisestä ja aineiston analysoinnista.

Olin alun alkaen ajatellut tekeväni opinnäytetyön aivan eri aiheesta. Tarkkasilmäinen ohjaajani kuitenkin huomasi mahdollisuuden hyödyntää aiempaa opinnäytetyötäni tässä prosessissa, ja näin jälkikäteen ajateltuna se oli todella järkevä päätös itseltäni tarttua ohjaajani ideaan. Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessi eteni melko hitaasti. Omat loppusuoralla olevat opintoni sekä perhe-elämäni haasteet, pienet lapset nuhanenineen, vaikuttivat työn etenemiseen merkittävästi. Opinnäytetyöprosessin loppusuoralla sain vielä

töitä, joka omalta osaltaan asetti haasteita ajankäyttöön. Ajatus valmistumisesta kuitenkin oli hyvä motivaattori, ja opinnäytetyön valmiiksi saaminen on olennainen osa valmistumista.

Olen tyytyväinen työni tulokseen. Sain jo edellisen opinnäytetyöni valmistuttua hyvää palautetta oppimateriaalipaketista - joku jopa kehotti julkaisemaan sen. Siihen en kuitenkaan ollut valmis, sen verran itsekriittinen olin silloin. Oppimateriaalipaketti pääsi nyt käyttöön, kun annoin sen haastateltavalleni tämän opinnäytetyön yhteydessä. Kuulin jälkepäin, että he olivat ryhmässä yhdessä toisen varhaiskasvatuksen opettajan kanssa käyttäneet paketin harjoituksia ja tykänneet niistä. Mielestäni se oli parasta palautetta itselleni ja tähän opinnäytetyöhön liittyen: oppimateriaalipakettini on päässyt käyttöön, sitä hyödynnetään varhaiskasvatuksessa!

Lähteet

Painetut

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 2001. Musiikki varhaiskasvatuksessa. 4. painos. Warner/Chappel Music Finland.

Kaasinen, S. 2004. Minä soitan kanteletta 1. Helsinki: WSOY.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. 2017. Musiikki ja me. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. (toim.). Musiikki varhaiskasvatuksessa - käsikirja. Helsinki: Classicus, 13-27.

Mahkonen, S. 2018. Vuoden 2018 varhaiskasvatustilasto. Helsinki: Edita.

Mahkonen, S. 2016. Varhaiskasvatustilasto. Helsinki: Edita.

Ruokonen, I. 2017. Integraatio ja eheyttäminen. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. (toim.). Musiikki varhaiskasvatuksessa - käsikirja. Helsinki: Classicus, 305-335.

Woolfson, R. 2001. Virkku vekara. Helsinki: WSOY.

Sähköiset

Eerola-Pennanen, P., Vuorisalo, M. & Raittila, R. 2017. Johdatus varhaiskasvatukseen. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. E-kirja. Tampere: Vastapaino.

Mansikkakorpi, H. 2009. Taideintegraatio varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Taideintegraation tarkastelua ”Taidemuskari” -opetuskokeilun kautta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Jyväskylä. Viitattu 25.1.2021.

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/22206/URN_NBN_fi_jyu-200910133975.pdf?sequen

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu 24.1.2021.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö. Viitattu

7.2.2021. <https://minedu.fi/varhaiskasvatustilastiedot>

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M.-K., Gammelgård, L.,

Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa.

Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 15:2019. Viitattu 24.1.2021.

https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf

Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa Ruokonen, I.,

Rusanen, S. & Välimäki, A.-L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. E-kirja. Helsinki: Yliopistopaino.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017.

Opetushallitus. Viitattu 25.1.2021.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186919_taideen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Tampere. 2020. Tutkimukset. Viitattu 7.2.2021. [https://www.tampere.fi/tampereen-](https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/tietoa-tampereesta/tutkimukset-ja-julkaisut/tutkimukset.html)

[kaupunki/tietoa-tampereesta/tutkimukset-ja-julkaisut/tutkimukset.html](https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/tietoa-tampereesta/tutkimukset-ja-julkaisut/tutkimukset.html)

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-

kirja. Helsinki: Tammi.

Varhaiskasvatustilastiedot 2018. Viitattu 24.1.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Julkaisemattomat

Varhaiskasvatuksen opettajan haastattelu. 29.4.2021. Tampereen kaupunki. Tampere.

Pakarinen, H. 2007. Metsän sisällä. Monitaiteellinen 4-5-vuotiaan lapsen musiikin oppimista ja

kokonaisvaltaista kehitystä tukeva oppimateriaalipaketti. Opinnäytetyö. Jyväskylän

ammattikorkeakoulu. Jyväskylä. Viitattu 19.8.2021.

Kuviot

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys	11
--	----

Taulukot

Taulukko 1: Varhaiskasvatuslain pelkistäminen ja luokittelu	22
---	----

Liitteet

Liite 1: Metsän sisällä - monitaiteellinen oppimateriaalipaketti 4-5-vuotiaille lapsille	40
Liite 2: Varhaiskasvatuksen opettajan haastattelu	79

Liite 1: Metsän sisällä - monitaiteellinen oppimateriaalipaketti 4-5-vuotiaille lapsille

Metsän sisällä

Monitaiteellinen
oppimateriaalipaketti
4-5-vuotiaille lapsille

Heidi Pakarinen

Sisältö

Aluksi.....	2
LIIKENTEEN RYTMIT	3
Kulkuneuvoja.....	4
Kuvallinen ilmaisu.....	5
Satu huolettomasta autosta.....	6
Draamaharjoituksia.....	8
KUHINAA METSÄSSÄ	10
Metsän sisällä.....	11
Kuvallinen ilmaisu.....	12
Musiikkiloru.....	13
Draamaharjoituksia.....	14
Musiikkiliikuntaa.....	15
TALVEN TAIKAA	17
Talvella.....	18
Talvella - sovitus.....	19
Kuvallinen ilmaisu.....	20
Musiikkiloruja.....	22
Draamaharjoituksia.....	23
MYSTINEN YÖ	25
Yö.....	26
Yö - sovitus.....	27
Kuvallinen ilmaisu.....	28
Soitinsatu.....	29
Draamaharjoituksia.....	30
MAATILAN MELSKETTÄ	32
Eläinystäväni.....	33
Eläinystäväni - sovitus.....	34
Kuvallinen ilmaisu.....	35
Musiikkiloru.....	36
Draamaharjoituksia.....	37

Aluksi

*Metsän sisällä on elämää,
vaikka vilinää ei siellä nää.*

*Lintuset ja matokset, perhoset ja hyttyset.
Karhut, Ketut, jänikset, hiiret, hirvet, karpäset.*

*Metsän sisällä on viihtyisää,
sen kai ymmärtää myös veikot nää.*

Petter Ohls

Musiikkileikkikoulua ei ihan suoriltaan metsäksi voi verrata, mutta laulun sanoja myötäillen siellä on elämää ja vilinää, joka näkyy. Musiikkileikkikoulussa on myös viihtyisää, ja sen ymmärtävät sekä siellä käyvät lapset että me opettajat, jotka teemme varhaisiän musiikkikasvatustyötä täydestä sydämestämme!

Metsän sisällä – monitaiteellinen oppimateriaalipaketti 4-5-vuotiaille lapsille tarjoaa monipuolista materiaalia musiikkileikkikouluihin ja päiväkoteihin. Paketti on jaettu viiteen ajattomaan teemaan, jotka kulkevat eteenpäin vuodenkierron mukaan. Jokaisessa teemassa on oma musiikillinen tavoitteensa, jota kaikki teeman harjoitukset tukevat. Teemat sisältävät vinkkejä kuvataide- ja draamaharjoituksiin sekä musiikkiloroja tai -satuja.

Antoisia hetkiä materiaalipaketin parissa!

Heidi Pakarinen

LIIKENTEEEN RYTMIT

Teeman musiikillisena tavoitteena on

rytmi, perussyke

Teemasoittimina ovat

djembe ja erilaiset rummut (ei käsirumpu).

Kulkuneuvoja

Eero Purhonen

D G D Em A⁷ D

1. Aa - aa, au - to, au - to se kul - kee maan - tie - tä pit - kin.

5 D G D Em A⁷ D

Aa - aa, au - to, au - to se kul - kee maan - tiel - lä.

2. Buu-buu, bussi, bussi se kulkee reittiä pitkin.
Buu-buu, bussi, bussi se kulkee reitillä.
3. Mee-mee, metro, metro se kulkee maanpinnan alla.
Mee-mee, metro, metro se kulkee maan alla.
4. Raa-raa, raitiovaunu, raitiovaunu kulkee raiteita pitkin.
Raa-raa, raitiovaunu, raitiovaunu kulkee raiteilla.
5. Vee-vee, veturi, veturi se kulkee kiskoja pitkin.
Vee-vee, veturi, veturi se kulkee kiskoilla.
6. Laa-laa, laiva, laiva se kulkee laineita pitkin.
Laa-laa, laiva, laiva se kulkee laineilla.
7. Lee-lee, lentokone, lentokone lentää ilmojen teitä.
Lee-lee, lentokone, lentokone lentää ilmassa.

Eero Purhonen
(paitsi säk. 4. ja 7. Heidi Pakarinen)

Säestäkää kappaletta djembeillä erilaisilla rytmeillä (taa, titi, taa-aa) ja niiden yhdistelmillä. Tasainen perussyke säilyy koko ajan.

Kuvallinen ilmaisu

PÄÄVÄRIT LIIKENTEESSÄ

Tavoite

päävärit
sormiväreillä työskentely
rytmi

Välineet

tukevaa paperia
sormivärit (keltainen, punainen, sininen)
tussi

Opettajalle

Tutustutaan yhdessä pääväreihin. Opettaja voi kertoa, että näitä värejä ei voida valmistaa muiden värien avulla, mutta näitä sekoittamalla keskenään saadaan aikaan muut värit. Voidaan etsiä päävärejä lapsien vaatteista ja ympäröivästä tilasta.

Toteutus

Jokainen saa maalata tukevalle paperille sormiväreillä jonkun liikennevälineen. Jos aikaa on käytettävissä enemmän, voi jokainen maalata useamman kulkuneuvon, kuitenkin niin, että syntyisi paljon erilaisia kulkuneuvoja. Maalaamisen voi yhdistää rytmikkäaseen musiikkiin, sormilla/kädellä voi maalata musiikin sykkeen mukaan.

Töiden kuivuttua opettaja voi piirtää niihin tussilla kyseisen kulkuneuvon sanarytmin (esimerkiksi "auto" - I I). Seuraavalla kerralla kulkuneuvoista voidaan muodostaa erilaisia rytmisuuria, joita voi soittaa esimerkiksi djembellä.

Myöhemmin kulkuneuvot voi kiinnittää toisiinsa esimerkiksi langalla ja pistää ne seinälle roikkumaan. Pirteät värit tuovat eloa tilaan!

Se ajeli huolettomana, eikä huomannut, että tielle sen eteen oli kaatunut suuri puu!

KRÄSH!! *(Kaadutaan maahan.)*

Auto ajoi suurta puuta päin. Se huomasi, että siltä oli pudonnut toinenkin takarengas! Se yritti nousta, mutta se ei enää päässyt ylös. Mitä se nyt tekisi?

Onneksi sillä oli vielä toinen etupyörä jäljellä. Sillä se vilkutti lähistöllä oleville autoystävillään, ja ne auttoivat sille renkaat paikoilleen. *(Vilkutellaan muille.)*

Nolona iloinen pieni auto kertoi toisille autoille, että hän ei ollut nähnyt kiveä, kuoppaa eikä suurta puutakaan. Muut autot rohkaisivat iloista pientä autoa menemään silmälasikauppaan.

Seuraavana päivänä iloinen pieni auto meni ostamaan itselleen silmälasit. *(Tehdään silmälasit päähän omista sormista.)* Sen jälkeen se ei enää koskaan törmännyt mihinkään eikä pudonnut kuoppiin. Se ajeli pitkin maanteitä uudet silmälasit päässään ja lauleli näin:

"Drn drn drn drn drn drn drn, mä huoletonna ajelen!"

Satu ja sävel Heidi Pakarinen

Auton tasaista liikettä voi soittaa djembellä. Osa voi olla autoina liikkumassa, ja osa voi soittaa. Kaikki voivat olla myös autoina, opettaja voi silloin soittaa djembeä.

Draamaharjoituksia

AUTO TUNTEE JA KUULEE

Mietitään aluksi, millaisia ääniä erilaisista kulkuneuvoista lähtee. Miten äänтелеe auto, lentokone tai laiva? Entäs millaiselta kuulostaa polkupyörä, raitiovaunu tai helikopteri? Äänellään kulkuneuvojen tapaan, saadaan aikaan kunnan liikenneuhka!

Sovitaan jokaiselle kehonosalle oma ääni. Aluksi ääniä voi olla vain muutama, esimerkiksi käsi tööttää ja jalka pörisee. Myöhemmin ääniä voi lisätä, maha voi vaikka ujelttaa ja peppu kolista. Miettikää yhdessä erilaisia vaihtoehtoja!

Lähdetään liikkumaan tilassa vapaasti, jalkoihin tasainen perussyke. Aina kun kohtaat jonkun toisen, voit tervehtiä häntä jollain kehonosalla ja siihen liittyvällä äänellä. Toisen voi myös vain ohittaa, ja ne kehonosat, jotka koskettavat, äänтелеvät omilla äänillään.

AUTORATA

Sovitaan aluksi liikkeille omat äänet. Kävely perussykkeessä eteenpäin voi kuulostaa vaikka pörinältä, peruuttaminen tööttäykseltä ja kääntyminen johonkin suuntaan piippaukselta. Jos lapset ovat jo oppineet suuntina oikean ja vasemman, voi molemmille suunnille olla omat äänensä. Ääniä ja liikkeitä voi keksiä lisää.

Aluksi opettaja voi ohjata jotain lapsista. Opettaja ohjaa omalla äänellään autoa (lasta) tilassa vapaasti. Auton ohjaaja seisoo tilan reunalla antamassa äänikomentoja. Lapset voivat toimia myös pareittain. Aluksi kannattaa toimia niin, että vain yksi pari on liikenteessä, mutta myöhemmin useampi pari voi olla autoilemassa, pitää vain keskittyä oman ohjaajansa komentoihin! Tilaan voi tehdä myös autoradan esimerkiksi kapuloista. Varokaa törmäyksiä!

Lähteet

Kaikkonen, M., Ollaranta, R., Simojoki, M. & Sopanen, S. 2000. Olin laulukirja. Helsinki: Otava.

Ojala, A. 2004. Kuviskimara. Tehtäviä peruskoulun kuvataideopetukseen. Helsinki: Tammi.

Sinivuori, P. & Sinivuori T. 2000. Esiripuista aplodeihin. Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Atena Kustannus.

KUHINAA METSÄSSÄ

Teeman musiikillisena tavoitteena on

tempon vaihtelu, hidas – nopea, muoto

Teemasoittimina ovat

kapulat, marakassit ja käsirummut.

Metsän sisällä

A

Petter Ohls

Met - sän si - säl - lä on e - lä - mää,
 vaik - ka vi - li - nää ei siel - lä nää.

B

Lin - tu - set ja ma - to - set, per - ho - set ja hyt - ty - set.
 Kar - hut, ke - tut, jä - nik - set, hii - ret, hir - vet, Kär - pä - set.

2. Metsän sisällä on viihtyisää,
 sen kai ymmärtää myös veikot nää.

Lintuset ja matokset . . .

Petter Ohls

Säestäkää kappaletta kapuloilla, käsirummuilla ja marakasseilla eri tavoin ja nopeuksin. Esimerkiksi karhun tömistyksiä käsirummuilla puolinuotein tai hiiren askelia kapuloilla kahdeksasosanuotein. Keksikää itse lisää!

Kuvallinen ilmaisu

METSÄN KANSA

Tavoite

sormivärien käyttö eri tavoin, tuntoaistimukset
 väriliitujen käyttö
 saksien käyttö
 pistetekniikka sormella, piste harvenee/tihenee
 yhteisen teoksen valmistaminen
 maalaamisen tempo

Välineet

iso paperiarkki, piirustuspaperia
 vihreää ja sinistä peiteväriä
 väriliidut, sakset, liimaa

Opettajalle

Mietitään yhdessä metsän eläinten nopeuksia, mitkä eläimet liikkuvat hitaasti ja mitkä nopeasti. Eläimistä voidaan keskustella, ja niiden kuvia voidaan katsella esimerkiksi eläinkirjoista.

Toteutus

Maalataan aluksi yhdessä suuri paperiarkki vihreällä värillä. Väriä voi maalata joko sormilla, myös varpailla ja jaloilla maalaamista kannattaa kokeilla! Vihreän värin kuivuttua arkille tehdään sinisellä värillä mustikoita. Niitä voi pistellä joko sormilla, varpaillakin voi kokeilla. Taustaa ja mustikoita maalatessa opettaja voi soittaa esimerkiksi pianolla musiikkia, jossa tempo vaihtelee hitaasta nopeaan. Lapset voivat maalata musiikin tahtiin.

Seuraavaksi jokainen saa piirtää metsän eläimiä väriliiduilla piirustuspaperille. Valmiit eläimet leikataan varovasti irti, ja liimataan ne vihreälle taustalle. Eläinten liimausta kannattaa pohtia yhdessä; hitaat eläimet voi liimata arkin vasempaan laitaan, ja nopeat eläimet oikeaan laitaan.

Musiikkiloru

METSÄN ELÄMÄÄ

Siili hiljaa pensaikossa sukii piikkejään,
 mato se vain mullassansa kaivaa yksinään.
 Tikka koittaa jossain saada valmiiks' koloaan,
 kun Kettuperhe kuusikossa juosta jolkottaa.
 Oravainen käpyyn kiinni hampaillansa käy,
 Kärpänenkin jossain pörrää, vaikkei sitä näy.

Muitakin kai jossain pusikoissa lymyää,
 onhan sentään kaikki tämä metsän elämää.

Heidi Pakarinen

Siili hiljaa pensaikossa sukii piikkejään,	<i>soitetaan hitaasti marakasseilla puolelta toiselle</i>
mato se vain mullassansa kaivaa yksinään.	<i>sivellään hitaasti käsirummun kalvoa</i>
Tikka koittaa jossain saada valmiiks' koloaan,	<i>soitetaan kapuloilla hitaasti, kapulat pystyssä</i>
Kun Kettuperhe kuusikossa juosta jolkottaa.	<i>rummutetaan nopeasti käsirummun kalvoon</i>
Oravainen käpyyn kiinni hampaillansa käy,	<i>soitetaan kapuloilla nopeasti lattiaan, ei liian voimakkaasti!</i>
Kärpänenkin jossain pörrää, vaikkei sitä näy.	<i>soitetaan marakasseilla nopeasti</i>
Muitakin kai jossain pusikoissa lymyää, onhan sentään kaikki tämä metsän elämää.	<i>kaikki soittimet soi yhtä aikaa</i>

Draamaharjoituksia

METSÄN PEILI

Jokainen valitsee itselleen parin. Harjoitellaan aluksi tavallista peiliä, jossa peili voi liikkua koko kehollaan. Seuraavaksi opettaja voi huutaa jonkin kehonosan, ja peili ja peilaaja liikkuvat vain tätä kehonosaa. Kehonosa voi olla myös jokin eläimen osa, kuten siipi, tassu, nokka, pyrstö, häntä, sarvi...

Harjoitus tehdään musiikin mukaan hitaasti ja nopeasti. Opettaja voi soittaa itse, tai käyttää valmista äänitettä.

ELÄINVIESTI

Liikutaan aluksi eläinten tapaan. Kuinka liikkuu lintu, mato, perhonen tai hyttynen? Entäs karhu, kettu tai jänis, hiiri, hirvi tai kärpänen? Mitkä eläimet liikkuvat hitaasti, mitkä nopeasti?

Jaetaan tämän jälkeen lapset kahteen tai useampaan joukkueeseen. Opettaja antaa jokaiselle joukkueen jäsenelle oman eläinkortin, jonka mukaan hänen tulee viestissä liikkua. Kannattaa antaa eläinkortit joukkueille eri järjestyksessä, siten viestissä vaihtelevat hitaat ja nopeat eläimet joukkueittain. Viestistä tulee mielenkiintoisempi, ja tämä saattaa estää turhaa ryntäilyä. Päättäkää yhdessä viestin rata. Rata voi olla lyhyt tai pitkä, ja siinä voi olla jokin esine joka pitää kiertää. Voitto ei ole tärkeintä, vaan yhdessä toimiminen!

JAHTAUSTANSSI

Lapset pötköttävät lattialla selällään. Jokaisella on omaa tilaa, ettei kukaan vahingossa potki tai lyö toisia. Musiikin mukaan joko jalat tai kädet ryhtyvät jahtaamaan toisiaan hitaasti tai nopeasti. Opettaja voi päättää onko jalat vai kädet jahtausvuorossa. Tämä harjoitus sopii myös rentoutumiseen.

Musiikkiliikuntaa

TATINTALLAUSTANSSI

Musiikillinen tavoite: muoto A-B-A

Metsä on tänä syksynä pullollaan tatteja. Niitä on jo niin paljon, että ne peittävät alleen kaikki muut sienet! Tatteja täytyy talloa hieman pois, jotta muutkin sienet saavat tilaa kasvaa.

A : Kuljetaan vapaasti tilassa ja tallotaan jalilla tatteja maahan, niitä kasvaa joka puolella aivan valtavan paljon! Täytyy olla nopea, etteivät tatit valtaa koko metsää.

B : Huh! Tatit on tallottu maahan, nyt voi levähtää hetken verran. Muodostetaan piiri, keinutaan paikoillaan rauhallisesti. Käsillä voi löyhytellä kasvoja, tallatessa tuli niin kuuma.

A : Voi ei! Tatit alkoivat taas kasvaa! Kuljetaan taas vapaasti tilassa ja tallotaan jalilla tatteja maahan. Täytyy taas olla nopea!

Lopuksi saadaan urakka päätökseen ja musiikin loputtua heittäydytään väsyneenä maahan. Tatit on tallottu!

Musiikiksi sopii jokin A-B-A -muotoinen kappale, esimerkiksi

- A. Hatsaturjan: Suite No. 2 Sabre Dance (Sapeliteanssi)

Opettaja voi soittaa myös itse!

Lähteet

Kaikkonen, M., Ollaranta, R., Simojoki, M. & Sopanen, S. 2000. Olin laulukirja. Helsinki: Otava.

Majanen, U.-M. 1994. Päivähoidon ja alkuopetuksen luova askarteluvuosi I. Vantaa: Handmade.

Sinivuori, P. & Sinivuori, T. 2000. Esiripuista aplodeihin. Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Atena Kustannus.

TALVEN TAIKAA

Teeman musiikillisena tavoitteena on

melodia, korkea - matala, äänen kesto

Teemasoittimina ovat

laattasoittimet (sävelaalat, ksylofonit yms.).

Talvella

Säv. Petter Ohls
sov. Soili Perkiö

1. Kos - ka luis - tel - laan i - han muu - ten vaan, kun maas - sa on lun - ta ja
pak - kas - ta? Kos - ka luis - tel - laan i - han
muu - ten vaan, no, tie - ten - kin tal - vel - la!

2. Koska hiihdellään pitkin metsiä,
kun maassa on lunta ja pakkasta?
Koska hiihdellään pitkin metsiä,
no, tietenkkin talvella!

3. Koska lasketaan kelkkamäkeä,
kun maassa on lunta ja pakkasta?
Koska lasketaan kelkkamäkeä,
no, tietenkkin talvella!

4. Koska tehdään taas lumiukkoja,
kun maassa on lunta ja pakkasta?
Koska tehdään taas lumiukkoja,
no, tietenkkin talvella!

Petter Ohls

Talvella

Säv. Petter Ohls,
sov. Heidi Pakarinen

Laulu

Kos - ka luis - tel - laan i - han muu - ten vaan, kun maas - sa on lun - ta ja

Kellopeleli

Ksylofoni

Ksylofoni

Triangeli

5

Laulu

pak - kas - ta? Kos - ka luis - tel - laan i - han

Kellopeleli

Ksylofoni

Ksylofoni

Triangeli

7

Laulu

muu - ten vaan, no, tie - ten - kin tal - vel - la!

Kellopeleli

Ksylofoni

Ksylofoni

Triangeli

Kuvallinen ilmaisu

LUMISET TUNTURIT

Tavoite

väri-/vahaliitujen käyttö
vesiväreillä maalaaminen, laveeraus
suurien liikkeiden käyttö

Välineet

suuria paperiarkkeja
väri-/vahaliidut (veteen liukenemattomat)
vesivärit, sininen väri
valkoista peiteväriä
siveltimet
hammasharjoja

Opettajalle

Opettaja voi kertoa lapsille Lapista ja saamelaisista. Voidaan yhdessä keskustella talven ajasta, lumesta ja talven eläimistä. Aiheesta voidaan katsella kuvia ja kuunnella joikuja.

Toteutus

Teipataan jokaiselle suuri paperiarkki pystysuoraan seinään kiinni siten, että lapsi ylittää työstää koko paperille. Aluksi jokainen voi kokeilla piirtää sormella suuria tuntureita paperille niin, että liikerata vaatii koko kehon käyttöä. Jälki alkaa lattia-rajasta ja kohoaa mahdollisimman korkealle! Mukaan otetaan joko valkoinen tai sininen väri-/vahaliitu, jolla piirretään paperille korkeita tuntureita samalla tavalla. Tunturit voi värittää.

Tämän jälkeen tuntureiden päälle laveerataan sinisellä vesivärillä. Valkkea liitu ei näy kunnolla valkoisella paperilla, mutta laveeratessa vesivärillä työn päälle valkea väri tulee näkyviin. Talven taikaa! Laveeraus kannattaa tehdä tasaisella pinnalla, jottei väri pääse valumaan.

Teoksen kuivuttua valkoisella peitevärillä ja hammasharjoilla pirskotellaan tuntureille lumisadetta. Hammasharja kastellaan väriin ja pirskotellaan työn päällä. Apuna voi olla musiikki: lumisadetta pirskotellaan sen ajan, kun opettaja soittaa jotain soitinta. Välillä lunta sataa kauemmin, välillä tulee vain pieniä pyryjä...

LASKIJAT PULKKAMAESSÄ

Tavoite

puuvärikynien käyttö
saksien käyttö
paperin taittaminen
liimaaminen

Välineet

tukevaa paperia
puuvärikynät
sakset, liimaa
pitkä penkki tai alusta

Opettajalle

Miettikää yhdessä talvisia urheilulajeja. Opettaja voi kertoa esimerkiksi mäkihypyistä. Pohtikaa yhdessä mäkihypyn sääntöjä.

Toteutus

Jokainen saa piirtää paperille oman mäkihyppääjän. Hyppääjän valmistuttua leikataan se varovasti irti paperista. Leikataan paperista myös paperisuikale (sukset). Taitetaan hyppääjän alareunasta jalat, jotka liimataan suksille.

Käännetään pitkä penkki toisen penkin päälle niin, että saadaan liukumäki aikaan. Laitetaan mäkihyppääjät laskemaan mäkeä penkin yläpäästä. Kenen mäkihyppääjä laskee vauhdikkaimmin? Hyppääjän laskua voi säestää esimerkiksi ksylofonilla: soitto soi niin kauan kunnes hyppääjä on päässyt perille!

Musiikkiloruja

LÄMPÖMITTARI – Mallettiharjoitusloru

Ylös alas ylös alas juoksee elohopea,
se on niin kuin sisilisko, kiiltävä ja nopea.

Aale Tynni

Kiivetään sormilla malletin vartta ylös ja alas, kuin elohopea lämpömittarissa. Harjoitellaan molemmilla käsillä, hitaasti ja nopeasti.

UNI – Osumis- ja reaktioharjoitus malleille ja sävelletoille

Minä näin unta,
että satoi lunta
ja että tiesin unessa,
että oli vain unta
että siinä unessa
satoi lunta.

Kirsi Kunnas

Luetaan yhdessä loru, lorun loputtua opettaja pudottaa höyheniä tai pumpulia leijailemaan maahan. Niiden osuessa maahan soitetaan lumihutaleiden ääniä sävelletoilla. Harjoitusta voi tehdä myös toisin päin: soitetaan niin kauan lumisadetta kunnes hutaleet koskettavat maata.

Draamaharjoituksia

PAKKASPÖRRIÄINEN

Talvella liikkuva pakkaspörriäinen sujahtaa kuvitteellisesti jokaisen lapsen haalarin sisään. Ja se ravisuttaa, missä ikinä liikkuuukaan! Pörriäinen käy aluksi läpi jokaisen kehonosan, se ravisuttelee varpaista sormenpäihin asti.

Otetaan mukaan musiikki. Pörriäinen liikkuu musiikin mukaan alhaalta ylös, ja ylhäältä alas. Välillä pörriäinen ravisuttelee jalkoja pitkään, välillä se kulkee nopeasti. Opettaja voi soittaa itse, tai käyttää valmista äänitettä. Lapsetkin voivat soittaa pörriäisen liikettä esimerkiksi ksylofonilla.

GORILLA JA HYTTYNEN LADULLA

Harjoitellaan ääntelemistä korkealla ja matalalla äänellä, kuten hyttynen ja gorilla. Lähdetään liikkumaan talvisten liikuntatapojen ja -välineiden mukaan. Hiihdellään, luistellaan, kävellään lumikengillä ja kelkkaillaan vapaasti tilassa.

Kuljetaan musiikin mukaan, välillä vastaan tulee ylämäkiä ja alamäkiä. Musiikin pysähdytyä tervehditään muita talvisia kulkijoita joko korkealla tai matalalla äänellä sen mukaan, ollaanko ylämäessä hyttysinä vai alamäessä gorilloina.

Lähteet

Eskelä Tuomisto, L. 1982. Elävää viivaa etsimässä. Piirtäminen osana lasten taidekasvatusta. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Kajarto, H. & Parviainen, A. 1985. Alkuopetuksen kuvaamataito. Helsinki: Otava.

Koskenala, H.-L. & Sabelström-Leppänen, R. 2004. Minä maalaan 2. Esi- ja alkuopetuksen kuvataide vuodenkiertoa myötäillen. Helsinki: Tammi.

Kunnas, K. 2004. Tapahtui Tiitiäisen maassa. Helsinki: WSOY.

Lumilauluja lapsille. 2005. Toim. E. Halonen, L. Järvenpää & S. Perkiö. Helsinki: Lasten Parhaat Kirjat.

Majanen, U.-M. 1994. Päivähoidon ja alkuopetuksen luova askarteluvuosi 2. Vantaa: Handmade.

Sinivuori, P. & Sinivuori T. 2000. Esiripuista aplodeihin. Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Suomen lasten runotar. 2005. Toim. K. Helakisa. Helsinki: Otava.

MYSTINEN YÖ

Teeman musiikillisena tavoitteena on

sointiväri, harmonia

Teemasoittimina ovat

erilaiset efektisoittimet ja kantele.

Yö

Säv. Heidi Pakarinen

1.

1. Yö, yö, kuu - ta - mo - yö.

5 2.

Kum - mi - tuk - set, pei - kot, lak - rit - si - a syö.

2. Yö, yö, kuutamoyö.
Kellokin jo pian kaksitoista lyö.

3. Yö, yö, kuutamoyö.
Kohta alkaa aaveiden kummittelutyö.

Kaisa Nordman (1. säk.),
Heidi Pakarinen (säk. 2. ja 3.)

Yö

Säv. ja sov. Heidi Pakarinen

1. säkeistö

1. **Dm** 2.

Laulu
Yö, yö, kuu - ta - mo - yö. Kum - mi - tuk - set, pei - kot, lak - rit - si - a syö.

Kantele

Vibraslap

2. säkeistö

9 1. **Dm** 2.

Laulu
Yö, yö, kuu - ta - mo - yö. Kel - lo - Kin jo pian kak - si - tois - ta lyö.

Kantele

Symbaali/
sadeputki

3. säkeistö

17 1. **Dm** 2.

Laulu
Yö, yö, kuu - ta - mo - yö. Koh - ta al - kaa aa - vei - den kum - mit - te - lu - työ.

Kantele

Symbaali/
sadeputki

Tunnelmaa voi luoda myös muilla rytmisoittimilla, kuten djembellä, triangelilla, kapuloilla, pilleillä... Kanteleestakin saa erilaisia ääniä. Kokeile, mikä kuulostaa hurjimmalta!

Kanteleen I-soinnun saa muodostamalla vasemman käden etu- ja keskisormesta hirviön sarvet, jotka asetetaan kanteleen 2.- ja 4.-kielille. Oikean käden etusormesta saadaan hirviön häntä, jolla soitetaan kieliä (mansikkasointua).

Kanteleen voi virittää myös D-duuriin. Miltä kappale sitten kuulostaa? Muuttuiko tunnelma?

Kanteleen riviä voi soittaa myös ksylofoneilla, pianolla, boomwhackereilla...

Kuvallinen ilmaisu

MÖRKÖJEN ESINMARSSI

Tavoite

kolmiulotteisuus
saven/taikataikinan tuntu,
sen muokkaus
muovailu

Välineet

savea/taikataikinaa
muovailupuikkoja

Opettajalle

Savea saa useimmista askarteluliikkeistä. Taikataikina on myös oiva vaihtoehto muovailulle, tarvikkeet siihen löytyvät usein omasta kaapista. Valmis taikina säilyy jääkaapissa useamman viikon, kun sitä säilyttää tiiviissä muovirasiassa. Taikataikinasta tehtyjä luomuksia ei kannata kastella, sillä ne murenevät kostuessaan.

Toteutus

Jokainen saa muovailta savesta/taikataikinasta mieleisensä mörön tai kummituksen. Tyyli on vapaa: otuksen saa valmistaa tekemällä muovailumassasta pötköjä, palleroita, kaulimalla tai mitä vaan kukakin keksii. Tarkoitus on saada örriäisistä mahdollisimman kauhistuttavia! Kuunnelkaa yhdessä millaisia erilaisia muovailun ääniä saatte aikaan.

Luomukset voi jättää kuivumaan ja odottelemaan seuraavaa kertaa, tai sitten opettaja voi kovettaa ne paistamalla uunissa. Otusten kuivuttua ne voi halutessaan lakata. Niiden pintaan voi myös liimata jotain jännittävää.

TAIKATAIKINA

2 dl vehnä jauhoja
0,5 dl suolaa
1 dl vettä
1 rkl ruokaöljyä

Sekoita jauhot ja suola, lisää joukkoon vesi ja ruokaöljy. Vaivaa taikina hyvin, ja anna sen seistä hetki kylmässä.

Paista muovailut esineet uunissa (125°C). Esineet kuivuvat itsestäänkin muutamassa päivässä kuivassa ja lämpimässä paikassa.

Taikinaa voi värjätä sekoittamalla veteen esim. sormiväriä tai nestemäistä valmisväriä.

Soitinsatu

KAUHISTULAN LUURANKOPERHEEN PIDOT

Kauhistulan perhe päätti pitää suuret juhlat, sinnepä kutsuttaisiin kiltit sekä tuhmat. Kaija-äiti leipoi suuren marjakäretortun, isä-Karri esiin kaivoi vanhan, vanhan kurtun. Kaapo-poika siivosi ja kuurasi ja huhki, illansuussa koko perhe oli aivan puhki.

Juhlat alkoi keskivälillä, vieraat saapui silloin, luurangot ne juhlikaan ei aamuin taikka illoin. Mukaan juhliin pääsivät Viljami sekä Kassu, naapurista SylviKin, tuo neitokainen hassu. Lopuks ehti paikalle myös vanha setä Kurttuinen, mukansa pieni koira, naamaltansa ruttuinen.

Jokaisella hauskaa oli, meno oli hurja! Vain Kurttuisella mieli oli ihan vähän kurja.
"Soittimeni kotiin jäi, ei voi nyt tanssit alkaa, ois ollut kovin mukavaa heiluttaa tanssijalkaa."
Isä-Karri murheen huomasi, sedän luokse kantoi vanhan, vanhan kurtun, sedän sillä soittaa antoi!

Jopas alkoi kurttu soimaan, kaikki lähti tanssiin,
toiset polkkaa paukutteli, toiset taipui valssiin.
Viljami ja Kassu, Karri, Kaija sekä Sylvi tanssivat, kun pieni koira kurtun tahtiin mylvi.
Kaapollakin kivaa oli, ilo murheen voitti, kun vanha setä Kurttuinen kurtullansa soitti!

Auringon jo noustessa vaiken kurtun soitto, juhlat ohi silloin on, kun saapuu aamunkoitto.
Kauhistulan perhettä jokainen vieras kiitti, marjakäretorttuakin mukaan vielä riitti.
Viljami ja Kassu, Sylvi, vanha setä Kurttuinen, jokainen ol' väsynyt, mut mieleltänsä iloinen!

Heidi Pakarinen

Sadun soittimet:

- Viljami - vibraslap
- Kassu - kazoo
- Sylvi - symbaali
- Vanha setä Kurttuinen - quiro
- Kauhistulan luurankoperhe - kantele
 - Kaija-äiti - näppäily
 - Karri-isä - I-sointu
 - Kaapo-poika - koputus

Draamaharjoituksia

MUOVAILLUT MÖRÖT

Käytetään harjoituksessa hyväksi muovailumassasta tai muusta aineesta muovailtuja mörköjä. Jokainen voi kertoa omasta möröstään, kuinka se äänitelee ja näyttää kuinka se liikkuu. Kaikkien kerrottua jokainen mörkö lähtee liikkumaan tilassa vapaasti. Mörkö voi äännellä tavatessaan muita mörköjä. Möröt liikkuvat musiikin mukaan, soittimen tai soitotavan vaihduttua vaihtuu myös liikkumistapa. Opettaja voi soittaa musiikkia joko pianolla, tai käyttää erilaisia efektisoittimia. Pääasia on, että äänet ovat sointiväriään ja harmonialtaan erilaisia, jotta möröt saavat liikkua eri tavoin.

AAVEET VARKAISSA

Opetellaan hieman erikoisempien soittimien nimiä ja ääniä. Laitetaan lattialle esille esimerkiksi vibraslap, quiro, sadeputki, putkipenaali, kazoo, caxixi yms. erikoisuuksia. Jokainen saa kokeilla ja kuulostella, miten mikäkin soitin soi, tarkastellaan millaiselta soittimet näyttävät. Sen jälkeen jokainen sulkee silmänsä, ja aave (opettaja) käy varastamassa jonkin soittimen. Lasten pitää muistella, minkä soittimen aave on käynyt varastamassa!

Harjoitusta voi tehdä myös soitinten äänen perusteella: lapset ovat silmät suljettuina, ja opettaja soittaa jokaista soitinta. Kerta kerralta opettaja jättää jonkin soittimen pois, ja äänen perusteella lasten pitää muistella, minkä soittimen aave on tällä kertaa varastanut!

MÖRKÖLETKA

Muodostetaan jono, jossa jokainen pitää edellisen olkapäistä kiinni. Liikutaan eri tavoin vapaasti tilassa. Pidetään silmiä kiinni (jonon ensimmäinen voi katsoa minne kulkee) ja mukaudutaan edellä olevan liikkeisiin. Jonon ensimmäinen saa päättää kuinka liikutaan. Liikutaan musiikin eri sointivärien ja harmonian mukaan. Opettaja voi soittaa itse, tai käyttää valmista äänitettä.

Lähteet

Alho, E., Hautsalo, H. & Perkiö, S. 1992. Kuuntelun aika. Porvoo: WSOY.

Haapanen, M.-L. & Rainio, E. 1986. Luovan ilmaisun leikkejä ja harjoituksia. Helsinki: Koulujen Luovan Toiminnan Yhdistys.

Hyppönen, M. & Linnossuo, O. 2006. Intohimosalaatti. Leikkejä ja muita toiminnallisia menetelmiä. Helsinki: LK-Kirjat.

Majanen, U.-M. 1994. Päivähoidon ja alkuopetuksen luova askarteluvuosi 2. Vantaa: Handmade.

Sabelström-Leppänen, R. 2002. Minä maalaan. Esi- ja alkuopetuksen kuvataide vuodenkiertoa myötäillen. Helsinki: Tammi.

MAATILAN MELSKETTÄ

Teeman musiikillisena tavoitteena on

dynamiikka, hiljainen – voimakas

Teemasoittimina ovat

kaikki materiaalipaketissa käytetyt soittimet.

Eläinystäväni

Heikki Lempäinen

1. Mi-nä o - len rat - su - he - vo - nen, lep - poi - sas - ti nii - tyl - lä kä - ve - len.

5 I - ha - haa, i - ha - haa, o - len rat - su - he - vo - nen.

<p>2. Minä olen pieni possu vaan,
päivät pitkät läävässä maata saan.
Röh röh röh, röh röh röh,
minä olen possu vaan.</p>	<p>5. Minä olen lammas iloinen,
hyvää villaa sulle jakelen.
Mää mää mää, mää mää mää,
olen lammas iloinen.</p>
<p>3. Minä olen virkeä kananen,
aina ympärilleni katselen.
Kot kot kot, kot kot kot,
minä olen kananen.</p>	<p>6. Minä olen Kissanpoikanen,
Kun mua silität, niin Kehräilen.
Mii-au, mii-au,
olen Kissanpoikanen.</p>
<p>4. Minä olen lehmä taitava.
Minua jos lypsät, saat maitoa.
Am-muu, am-muu,
olen lehmä taitava.</p>	<p>7. Minä olen koiria vahdissa,
haukun vaikka laulun tahdissa.
Hau hau hau, hau hau hau,
olen koiria vahdissa.</p>

Heikki Lempäinen

Eläinystäväni

Heikki Lempäinen,
sov. Heidi Pakarinen

Laulu

I. Mi - nä o - len rat - su - he - vo - nen, lep - poi - sas - ti nii - tyl - lä Kä - ve - len.

Ksyylofoni

I I V V V V I I

Kantele

Perc.

Djembe

5

Laulu

I - ha - haa, i - ha - haa, o - len rat - su - he - vo - nen.

Ksyylofoni

V V I

Kantele

Perc.

Djembe

Jokaisessa säkeistössä voi soittaa eläimen ääniä eri perkussiosoitinilla, esimerkiksi näin:

1. Hevonen - putkipenaali
2. Possu - cabasa
3. Kana - marakassi
4. Lehmä - kazoo
5. Lamma - quiro
6. Kissa - triangeli
7. Koira - käsirumpu

Kuvallinen ilmaisu

ÄÄNTELEVÄT ELÄIMET

Tavoite

heikko/vahva kynänjälki
paperin revintä
yhteisen teoksen valmistaminen

Välineet

iso paperiarkki
värillistä paperia, esim. ruskeaa, harmaata, vaaleanpunaista, mustaa yms.
vihreitä värikyniä, liimaa

Opettajalle

Katsellaan yhdessä kuvia maatilan eläimistä. Pohditaan, miten mikäkin eläin äänтелеe. Ennen varsinaisen työn aloittamista voidaan harjoitella paperin repimistä suttupaperien avulla. Kokeillaan repiä paperia niin, että saadaan aikaan hiljaisia ja voimakkaita repimisen ääniä. Kuunnellaan niiden eroa.

Toteutus

Aloitetaan piirtämällä yhdessä suuren paperiarkin alareunaan ruohikkoa vihreillä väriliiduilla. Yhdistetään piirtäminen musiikkiin: hiljaisten äänien tai musiikin soidessa kynänjälki on heikkoa, ruohikko on hentoa. Musiikin soidessa voimakkaammin on ruohikkokin paksua, kynänjälki on voimakasta. Opettaja voi soittaa musiikkia itse, tai käyttää valmista äänitettä.

Ruohikon valmistuttua aletaan repiä värillisistä papereista maatilan eläimiä. Kuunnellaan paperin repimisääniä, revitään hiljaa ja voimakkaasti. Eläinten kehonosat voi muodostua monesta eri osasta. Lopuksi liimataan eläimet isolle paperiarkille ruohikkoon haluttuun asentoon. Eläimille voi piirtää yksityiskohtia, esim. silmät tai raitoja/laikkuja. Taivaalle voi piirtää pilviä.

Musiikkiloru

IHAHAA! hirtui hevonen laiturilla,
"Ihanaa on heinää rouskutella!"

RÖH RÖH, röyki vihainen possu,
"Pöh, missä on mun toinen tossu?"

KOT-KOT -kotkotti emokana pojilleen,
"Tsot tsot, kohta te kaadutte nokilleen!"

AMMUU! ammu lehmä huolissaan,
"Sammuu tämä navetan valo ihan tosissaan!"

MÄÄ, määki lammas taivasta katsellen,
"Sää on tänään hieman liian pilvinen."

MII-AU, MII-AU! Pieni kissa itki,
"Iik, au, iik, mua ampiainen pisti!"

MUR-MUR -mursi hurja koira vihainen,
"Kur kur kur! sanoo vatsani, oon nälkäinen!"

Heidi Pakarinen

Lukekaa lorua tekstin koon mukaan hiljaa – voimakkaasti. Lorua voi myös soittaa erilaisilla soittimilla. Keksikää yhdessä, mikä soitin kuvaisi parhaiten mitään eläintä!

Draamaharjoituksia

ELÄINTEN LIIKKEET JA TILA

Mietitään aluksi yhdessä kuinka maatilan eläimet liikkuvat ja äännelevät. Miten liikkuu hevonen, possu tai lehmä? Entä lammas, kissa tai koira? Miltä ne kuulostavat? Mietitään myös minkä kokoisia eläimet ovat, kuinka paljon ne vievät tilaa liikkueessaan?

Lähdetään liikkumaan tilassa vapaasti. Opettaja huutaa eläimen nimen ja kokoa kuvaavan adjektiivin. Esimerkiksi "SUURI POSSU" saa lapset liikkumaan laajalla alueella ja äännelemään voimakkaalla äänellä. Huudahdus "PIENI KISSA" taas aiheuttaa lapsissa liikkumista pienessä tilassa ja äännelemistä hiljaisella äänellä. Opettajan huudot voivat olla hulkurisiakin: pienet lehmät ja suuret lampaat näyttävät ja kuulostavat varmaan hauskoilta!

HÄNNYSTELY

Jokaiselle lapselle jaetaan huivi, joka sidotaan housunkauluksen alle hännäksi. Jokainen lapsi saa itse päättää, mikä eläin on, ja kuinka äännelee. Kaikki lähtevät liikkumaan tilassa, ja jokainen yrittää napata itselleen mahdollisimman monta häntää. Mitä enemmän häntiä saa itselleen, sitä voimakkaammin pitää äänellä oman eläimensä mukaan! Harjoitusta voidaan leikkiä kontaten tai juosten.

Lähteet

Hyppönen, M. & Linnossuo, O. 2006. Intohimosalaatti. Leikkejä ja muita toiminnallisia menetelmiä. Helsinki: LK-kirjat.

Kaikkonen, M., Ollaranta, R., Simojoki, M. & Sopanen, S. 2000. Olin laulukirja. Helsinki: Otava.

Sabelström-Leppänen, R. 2002. Minä maalaan. Esi- ja alkuopetuksen kuvataide vuodenvieräytystä myötäillen. Helsinki: Tammi.

Sinivuori, P. & Sinivuori, T. 2000. Esiripuista aplodeihin. Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Liite 2: Varhaiskasvatuksen opettajan haastattelu

1. Kerro hieman itsestäsi: koulutustausta, kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa, millaisessa ryhmässä työskentelet tällä hetkellä (lasten ikäjakauma)?

Olen koulutukseltani kasvatustieteen maisteri, pääaineena varhaiskasvatustiede. Olen toiminut työssäni n. 11 vuotta. Tällä hetkellä työskentelen integroidussa ryhmässä, jossa on 3-5-vuotiaita lapsia.

2. Minkä verran käytät työssäsi hyödyksi musiikkia, kuvataiteita, draamaa, sanataidetta?

Musiikkia hyödynnän useita kertoja viikossa, lähes päivittäin, ja se on itselleni näistä omin sisältö. Välillä tavoitteellisemmin, välillä spontaanimminkin arjessa, esim. lasten käsiä pestessä, pukemistilanteissa jne. Sanataidetta, draamaa ja kuvataiteita vaihtelevasti, kulloisenkin teeman/projektin mukaan. Näitä tulee käytettyä enemmän silloin, kun se on itselle tavoitteeksi asetettu, esim. tietyn projektin sisälle tm., ja toki lisäksi välillä ns. pieninä annoksina spontaanimminkin, esim. aamupiirillä käsinukke, odottelutilanteissa loruttelua jne.

Oppimateriaalipaketti

3. Mitä ajatuksia oppimateriaalipaketti herätti?

Materiaali on kiinnostava, selkeä ja käytännönläheinen. Kompakti paketti.

4. Oliko oppimateriaalipaketissa teemoja/harjoituksia, jotka mielestäsi sopivat varhaiskasvatuksen käyttöön päiväkodissa? Mitkä, miksi?

Lähes kaikki teemat/harjoitukset sopivat hyvin varhaiskasvatuksen käyttöön päiväkodissa. Harjoitukset liittyvät linkittyvät hienosti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisältöön, ja ovat valmiita suunnitelmia päiväkotiin käytettäväksi. Ainoat harjoitukset, jotka eivät ehkä suoraan onnistu, ovat Mystisen yön Aaveharjoituksia ja Soitinsatu, jossa vaadittaisiin hieman erikoisempia soittimia. Päiväkodilta löytyy hyvin perussoittimia, mutta ei montaa erikoisempaa. Päiväkodissa yhtä teemaa toki täytyisi pilkkoa tehtäväksi monelle eri päivälle, mutta se ei toteuttamista sinänsä häiritsisi.

5. Oliko oppimateriaalipaketissa teemoja/harjoituksia, jotka mielestäsi eivät sovi varhaiskasvatuksen käyttöön päiväkodissa? Mitkä, miksi?

Ei

6. Oppimateriaalipaketissa on myös teemojen lauluihin liittyviä sovituksia eri soittimille. Olivatko ne mielestäsi sellaisia, että niitä voisi hyödyntää päiväkodissa? Miksi/miksi ei?

Sovituksia voi hyödyntää päiväkodissa oikein hyvin. Kaikkia soittimia löytyy, ja yhdessä sovituksessa, jossa oli kantele, oli kuitenkin annettu jo valmiiksi vaihtoehtoja kanteleen tilalle. Itse en osaa esim. virittää kanteletta, mikä saattaa joskus vaikuttaa siihen, ettei kanteletta ota mukaan, jos ei ole ehtinyt käydä valmistelemassa soittimia kunnolla etukäteen ja etsiä tarvittaessa käsiinsä jotakuta, joka virityksen osaa. Sovitukset ovat melko helppoja ja kivan kuuloisia.

7. Olivatko oppimateriaalipaketin harjoitusten ohjeet selkeitä? Olisitko kaivannut jotain lisää?

Ohjeet olivat tosi selkeät, oikein hyvät tällaisenaan.

4-5-vuotiaat

8. Oppimateriaalipaketin harjoitukset ovat tehty ajatellen 4-5-vuotiaita lapsia ja heidän kehitystään. Ovatko harjoitukset mielestäsi sellaisia, että ne soveltuvat juuri tälle ikäryhmälle? Miksi/miksi ei?

Harjoitukset soveltuvat hyvin tälle ikäryhmälle, taitaville 4-5-vuotiaille. Harjoitukset ovat riittävän selkeitä ja yksinkertaisia, mutta samalla kuitenkin myös riittävän mielenkiintoisia, vaihtelevia ja mukaansatempaavia.

9. Nouseeko oppimateriaalipaketista harjoituksia, jotka ovat erityisen hyviä/huonoja juuri 4-5-vuotiaille? Perustelee.

Mielestäni kaikki harjoitukset sopivat hyvin tämänikäisille, enkä osaa nostaa joukosta erityisen hyvin tai huonosti soveltuvia. Harjoituksina kaikki ovat hyviä, ja koska ovat niin monipuolisia, löytää jokainen lapsi joukosta varmasti omat suosikkinsa.

10. Sopisivatko oppimateriaalipaketin harjoitukset jollekin toisellekin ikäryhmälle? Miksi?

Sovellettuna pystyisi varmasti hyödyntämään myös 3-vuotiaiden ja 6-vuotiaiden kanssa. Mukana on esim. kivoja ja melodialtaan helppoja lauluja, joita voisi säestyksineen hyödyntää myös pienempien kanssa. Myös musiikkilorut ja soitinsadut sopisivat myös 3-vuotiaille. 6-vuotialle puolestaan sopisi hyvin draamaharjoitukset ja jotkut harjoitukset kuvallisesta ilmaisusta. Näissä olisi ehkä riittävästi haastetta ja mielekkyyttä sen ikäisille.

Varhaiskasvatuslaki (540/2018) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

11. Sopivatko oppimateriaalipaketin harjoitukset mielestäsi Varhaiskasvatuslain 3 §:ssä esitettyihin tavoitteisiin? Miksi/miksi ei?

Harjoitukset sopivat osittain hyvin laissa mainittuihin tavoitteisiin, erityisesti pykälän kohtiin 1-3. Osa ko. pykälän kohdista on sellaisia, joihin tämänkaltaisella oppimateriaalipaketilla ei voikaan olla suoraan vaikutusta, kuten kohdat 7 tai 10. Osallisuutta on myös huomioitu paketin harjoituksissa (kohta 9).

12. Itselleni Varhaiskasvatustilain tavoitteista nousevia asioita ovat muun muassa kokonaisvaltainen kasvu ja hyvinvointi, oppiminen, pedagogiikka, vuorovaikutus, tasa-arvo sekä osallisuus. Löydätkö näitä tai jotain muita teemoja oppimateriaalipaketin harjoituksista? Miksi?

Osallisuutta löytyy harjoituksista, esim. kuvalliseen ilmaisuun liittyvissä harjoituksissa on jätetty tilaa lapsen osallisuudelle, jättäen lapselle esim. mahdollisuuden päättää itse, minkä liikennevälineen maalaa tms. Myös draamaharjoituksissa on tilaa osallisuudelle.

Paketti on kokonaisuutena hyvin pedagoginen, monipuolinen ja lapsen oppimista tukeva. Lapsen oppiminen on huomioitu eri näkökulmista ja eri sisältöalueita silmällä pitäen. Paketti pitää sisällään paljon harjoituksia, joissa lapset ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja keskeisenä osana harjoituksissa on myös opettajan ja lasten välinen tiivis vuorovaikutus.

Kokonaisvaltainen kasvu ja hyvinvointi näkyy paketissa monipuolisuutena, monenlaiset harjoitukset eri sisältöalueilta tukevat hyvin lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Harjoituksissa on huomioitu lapsille luontaiset tavat tehdä ja oppia, kuten leikkiminen (draamaharjoitukset), käsillä tekeminen ja liikkuminen. Oppimisen näkökulma on huomioitu myös harjoitusten aiheissa, paketin teemoissa. Kaikki aiheet ovat arkisia ja lähellä lasta, jolloin oppimista tulee myös teemojen sisältöjen kautta (esim. eläimet, talven puuhut). Musiikilliset tavoitteet ovat myös keskeisenä keinona uuden oppimiseen lapsille. Tekemällä harjoituksia näihin liittyen lapsi oppii varmasti jotain uutta.

Tasa-arvo näkyy paketissa niin, että jokaista lasta kohdellaan eri harjoituksissa samanarvoisina ja jokaiselle on harjoituksissa aina jokin tehtävä. Voisin myös ajatella, että pakettia toteuttaessa ohjeiden mukaan musiikillisesti taitavat ja vaikka muskaria harrastavat lapset eivät kuitenkaan erottuisi niin paljon joukosta, tai puolestaan lapset, joille vaikka musiikilliset tavoitteet ovat vielä hankalampia eivät myöskään erottuisi selkeästi. Harjoitukset on suunniteltu niin, että jokainen lapsi pystyy osallistumaan ja tekemään tasavertaisesti.

Löydän itse vuorovaikutuksen lisäksi harjoituksista myös yhteisöllisyyttä. Monessa harjoituksessa asioita tehdään yhdessä ja esim. draamaharjoitukset ovat hyviä juuri yhteisöllisyyden ja hyvän yhteishengen rakentumiseen.

13. Koetko, että oppimateriaalipaketti kokonaisuutena sopisi varhaiskasvatuksen käyttöön varhaiskasvatustilain valossa? Miksi/miksi ei?

Sopii hyvin varhaiskasvatuksen käyttöön lain valossa. Paketin monipuolisuus, tavoitteellisuus, pedagogisuus ja suunnitelmallisuus ovat tärkeitä, ja puoltavat paketin käyttöä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

14. Sopivatko oppimateriaalipaketin harjoitukset mielestäsi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen alueisiin (luku 2.7)? Mihin niistä erityisesti? Miksi?

Sopii hyvin laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin, erityisesti oppiminen ja ajattelu, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä osallisuus ja vaikuttaminen. Harjoitusten teemat pitävät sisällään lapsille hyviä, yleishyödyllisiä asioita, jotka liittyvät suomalaiseen kulttuuriin. Lisäksi ne perustuvat vuorovaikutukseen lasten kesken sekä lasten ja aikuisen välillä sekä ilmaisuun monipuolisesti. Oppimisen ja ajattelun osa-alueeseen liittyy paketissa mm. oppimisen ilo, ihmettely, oivaltaminen, uuden oppiminen, tiedon jäsentäminen, ympäristön ja ilmiöiden nimeäminen sekä ratkaisujen keksiminen itse. Osallisuuden ja vaikuttamisen osa-alueeseen paketti sopii hyvin, koska harjoituksissa mahdollistuu lapsen kuunteleminen, hänen aloitteiden tekeminen ja niihin vastaaminen, lapsen arvostava kohtaaminen. Lapset pääsevät myös suunnittelemaan toimintaa ja kehittämään ideoita annettujen raamien sisällä.

15. Sopivatko oppimateriaalipaketin harjoitukset mielestäsi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueisiin (luku 4.5)? Mihin niistä erityisesti? Miksi?

Sopii hyvin oppimisen alueisiin, erityisesti kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, sekä kasvan, liikun ja kehityn. Kielten rikas maailma vasussa pitää sisällään monipuolisesti eri osa-alueet kielestä ja kielellisestä identiteetistä, ja nämä osa-alueet toteutuvat paketissa mielestäni kaikki (kielitietoisuus, sanavaranto, puheen ymmärtäminen jne.). Ilmaisun monet muodot on paketissa mielestäni kaikista keskeisin sisältö, ja sen eri osa-alueet toteutuvat paketissa hyvin kattavasti. Liikkuminen on hyvin huomioitu erityisesti monissa draamaharjoituksissa.

16. Koetko, että oppimateriaalipaketti kokonaisuutena sopisi varhaiskasvatuksen käyttöön Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden valossa?

Sopii hyvin varhaiskasvatuksen käyttöön vasun perusteiden valossa. Paketti on erinomainen erityisesti ilmaisun monien muotojen ja kielellisten taitojen toteuttamiseen.

Jos varhaiskasvatuksessa toteutetaan projektioppimista, yhdistellen eri sisältöjä tietyn lapsia kiinnostavan tai heiltä lähtöisin olevan teeman ympärille, voi pakettia olla vaikea sellaisenaan yhdistää meneillään olevaan projektiin, jos projektin aihe ei sattumalta liittyisi jotenkin tämän paketin teemoihin. Huolimatta siitä, onko ryhmässä käytössä projektioppiminen vai ei, tämän paketin toteuttamiseen olisi varmasti hyvä varata tietty jakso aikaa, keskittyen pääasiassa tähän ja pitäen tämän

paketin teemoja ikään kuin projektin aiheina, jotka ovat tässä kohtaa vain aikuisten määrittelemiä.